

**Sotsiaalministeerium
Eakate Poliitika Komisjon**

Omastehooldusest Eestis

**Taimi Tulva
Tiiu Metsa
Kadri Ruusmaa
Eha Leppik
Anu Jonuks
Asti Kallisaar**

Tallinn 2002

EESSÕNA

Eakale inimesele on väga oluline veeta vanaduspäevad kodus oma kõige lähedasemate inimeste – laste, lastelaste või teiste lähisugulaste – toetusele kindel olles.

Eakate omastehooldus on nii segahoolekande süsteemi kui ka Eestis eelistatud avahoolduse oluline osa. Meil on praegu ennekõike nägemus lapse ja lapselapse kohustustest eaka hooldamisel, mis on sätestatud Perekonnaseadusega. Samas puuduvad andmed eakat ema või vanaema kodus hooldava inimese võimalustest ja vajadustest.

Käesoleva uurimuse tulemused on esimesed Eestis omastehoolduse kohta ning sellele peaks järgnema kogu Eestit hõlmav uuring.

28.08.2002

Taimi Tulva

TPÜ sotsiaaltöö professor

SISUKORD

Sissejuhatus	4
I Hooldaja ja hooldatav.....	4
1. Üldnäitajad	4
1.1. Hooldaja vanus	5
1.2. Sugu	6
1.3. Rahvus	8
1.4. Elukoht	9
1.5. Haridus	11
2. Hooldaja	12
2.1 Hooldaja hinnang hooldatava tervislikule seisundile	12
2.2. Hooldaja suhe hooldatavaga	13
2.3. Mitu tundi ööpäevas kulub hooldamisele	15
2.4. Hooldaja majanduslik olukord	16
2.5. Hooldamise tasustamine	17
3. Hooldatav.....	18
3.1. Elu jooksul peetud ametid.....	18
3.2. Hinnang füüsilisele seisundile	20
3.3. Liikumisvõime	21
3.4. Hinnang vaimsele seisundile.....	22
3.5. Hooldatava majanduslik olukord	24
II Abi vajadus.....	25
1. Eaka elamistingimused	25
1.1. Elukoht	25
1.2. Eaka elukoha küte	28
1.3. Eaka pesemisvõimalused	28
2. Abistamist vajavad toimingud	29
3. Sotsiaalteenused	31
3.1. Kohalikult omavalitsuselt saadavad sotsiaalteenused	31
3.2. Vajatavad sotsiaalteenused	33
4. Eaka suhted lähisugulastega	36
5. Abivahendid	37
6. Hooldatava viibimine haiglas.....	40
6.1. Haiglas viibimise põhjused	41
6.2. Haiglas viibimise põhjustanud haigused.....	42
III Hooldaja koolitusvajadus	44
1. Koolituse vajadus ja võimalused	44
2. Saadud koolitused	45
3. Probleemid töös eakaga	45
4. Koolituse liigid ja teemade valik	47
IV Lisatähelepanekud	49
Kokkuvõte	50

Sissejuhatus

Kes on omastehooldaja?

Mida ta teeb?

Ta tõstab, kannab, peseb,
riietab, söödab, joodab.
Rahmeldab päeval, valvab öösel.
Ta nutab, palvetab, naerab, laulab.
Ta väsib, toriseb, käsutab,
kuid ennekõike ta armastab.

Ta on inimene.

Põhjanaanabrid soomlased on omastehoolduse küsimustega viimastel aastatel intensiivselt tegelema. Läbi on viidud mitmeid uuringuid, hinnatud kodus vanurit või puudega inimest hooldavate perede olukorda – nende probleeme ja toimetulekut. Uurijad märgivad, et igati inimsõbralikum on aidata mittetäieliku toimetulekuvõimega eakal inimesel teenuste ja hooldaja abil elada kodus niikaua, kui vähegi võimalik.

I

Kodus elamine on eakale või puudega inimesele rehabiliteerimise seisukohast ja taandarengu aeglustamise seisukohast parem kui hooldus hoolekandeesutuses (näit. on kindlaks tehtud, et dementsus areneb tavaliselt keskkonnas aeglasemalt kui tundmatus kohas).

Ka Soome elanikkond vananeb – ei jätku raha ega inimressurssi hooldusvõrgu ülalpidamiseks, seetõttu **tuleb otsida ühiskonna sees olevaid lisaressursse**, mis oleksid odavamad. Leiti, et senisest enam on vaja tõsta omastehooldaja staatust ja igati toetada hooldajaid. Lähedase inimese andmine hoolekandeesutusse on raske küsimus ning seda kergekäeliselt ei tee keegi.

1990.a. lõpuks vähendati hoolekandeesutuste kohtade arvu nii palju, et täna on paljudes omavalitsustes hoolekandeesutuses koha saamine peaaegu võimatu, seetõttu leitakse, et pered, kes hooldavad oma eakaid, haigeid või puudega pereliikmeid kodus, teevad ära väga suure ning tänuväärse töö.

Eelmisel aastal oli kõigest kodus hooldatavatest umbes 60 000 inimest sellises seisundis, et neid oleks võinud hooldada juba hoolekandeesutuses. Uurijad märkisid, et kui need eakad inimesed ühel päeval tuleks hoolekandeesutusse paigutada, oleks vaja teha nende ülalpidamiseks 8 miljardit marka lisakulutusi aastas (sh luua 33 600 uut hooldekohta). Soome tingimustes peetakse tänasel päeval selliseid kulutusi võimatuks. Otsesest vajadusest tulenevalt on viimastel aastatel omastehooldajate arv kasvanud ning omavalitsustel kohustuste hulka kuulub hooldaja igakülgne toetamine. Toetusteks ei loeta mitte ainult rahalist toetust vaid ka teenuseid.

Soomes on ligi 300 000 omastehooldajat ja nendest vaid 20 000 saab seadusekohaselt omastehooldustoetust.

Omastehooldustoetus on eaka, puudega või kroonilise haige kodus toimuva põetuse/hoolduse tagamiseks antav tasu või teenus, mille sisu on määratletud sotsiaalhoolekande osakonna ja omastehooldaja poolt üheskoos koostatud põetus/hooldusplaanis.

Soome seaduste kohaselt saavad omastehooldustoetust need omastehooldajad, kelle osutatav hooldustöö on eriti siduv (siduvuse astme määravad omavalitsused ise). Hooldajatele vabade päevade võimaldamine kuulub omavalitsuste kohustuste hulka (nimetatud teenust osutavad vabatahtlikud, koduhoidjad või valla sotsiaaltöötajad).

Käesoleval ajal on omastehooldustoetus Soomes umbes 220 eurot, hoolekandeesutuses oleva inimese ülalpidamiskulud aga keskmiselt 2500 eurot kuus. **Uurijad märgivad, et omavalitsused säästavad miljardeid, kuna hooldustöö teevad ära omaksed.**

Läbiviidud uuringud on näidanud, et hooldajad vajavad kõige rohkem:

- vaba aega enda jaoks (koduabilise saamise võimalus);
- infot teenuste ja tugiabinõude kohta (näiteks abivahenditest, mis kergendavad hooldamist);
- omasuguste toetust (ühisvestlused, ühisüritused).

1999. a. läbi viidud uuringu kohaselt omastehooldajatest 36% hooldas abikaasat, 23 % isa või ema ja 28% oma puudega või pikka aega haiget last.

Ülevaate koostamiseks kasutatud kirjandus:

- Dialogi, 2002,1,34; Lähellä, 2001/1, 4,5 ja 2001/3, 6, 24; Omaishoidon tuki sosiaalipalveluna, 1998.

Omastehooldus Eestis

Omastehooldus on teema, millest Eesti hoolekandesüsteemis on veel vähe räägitud ja suhteliselt vähe on nende inimeste heaks, kes oma eakat, haiget või puudega pere liiget kodus hooldavad või põetavad, ka ära tehtud.

Kui palju on Eestis neid inimesi, kes oma omakseid kodus hooldavad? Milline on nende perede olukord, nende probleemid ja abivajadus?

Sotsiaaltoetuste seaduses ettenähtud hooldajatoetust said 2002. aasta esimesel poolaastal üle 28 tuhande inimese.

Kõik hooldajad meilgi toetust ei saa ja täpset hooldajate arvu me ei tea.

Omastehooldus on tänuväärne ja strateegiliselt oluline sotsiaalhoolduse moodus ning statsionaarse hoolduse asendaja. Omastehooldajate toetamine peaks kujunema ka meil osaks kohaliku omavalitsuse poolt teostatavast eakate ja puuetega inimeste poliitikast. Hooldajad teevad nii inimlikust kui majanduslikust küljest vaadatult, tähtsat tööd,

kuid nad vajavad ka üldsuse heakskiitu ja tuge – hooldaja positsiooni parandamist, toimetuleku toetamist ning mõned hooldajad ka sotsiaalseid garantiisid.

Omastehoolduse võrgu arendamine eeldab teenindussüsteemi mõningat muutust ja sotsiaalteenuste võrgu laiendamist. Arendades sotsiaalteenuste saamise võimalusi, toetatakse hooldaja suutlikkust ja hooldatava toimetulekut kodus. Toetades eakate või puuetega inimeste toimetulekut kodus, vähendame aga eakate ja raske puudega inimeste kallist ja kauakestvat ravi- või hoolekandeesutuses viibimist.

Eakas inimene, kes küll ei suuda enam iseseisvalt toime tulla, soovib aga siiski elada nii kaua kui vähegi võimalik oma kodus. Tänapäeva seisuga on eakat või puudega inimest kodus hooldavad pered jäetud põhimõtteliselt omapead – ilma nõustamise ning abita. Enamusel hooldajatest puuduvad igasugused hooldus- ja põetusalsed teadmised. Ilma nõustamise ning toetavate teenusteta on sellisel perel sageli väga raske toime tulla.

Sotsiaalministeeriumi vanuripoliitika komisjon alustas omastehooldajate olukorra väljaselgitamist juba 2001. aastal, kui töötati välja „Eesti vanuripoliitika ellurakendamise tegevuskava aastateks 2002-2005“.

Tegevuskava raames viidi läbi eakaid või puudega inimesi kodus hooldavate perede küsitlus Lääne-Viru ja Viljandi Maakonna päevakeskuste teeninduspiirkonnas.

Küsitluse läbiviimise eest vastutasid päevakeskus „Viro“ juhataja Anu Jonuks ja päevakodu „Inkeri“ hooldusabi osakonna juhataja Asti Kallissaar. Ankeedi koostasid Taimi Tulva ja Lia Nappa. Ankeetide töötluste tegid Sotsiaalministeeriumi spetsialistid Tii Metsa ja Kadri Ruusmaa. Sissejuhatuse ja kokkuvõtte tegi Eha Leppik.

Küsitluse eesmärgiks oli välja selgitada Eestis omastehoolduses esile kerkinud probleemid.

Küsitluslehed olid anonüümsed, küsitletute isikuandmeid ei avalikustata. Küsitluslehtede töötlemisel ja analüüsimisel saadud tulemusi kasutatakse edaspidise sellealase töö paremaks planeerimiseks, omakseid hooldavate perede nõustamiseks ja toetamiseks.

I Hooldaja ja hooldatav

1. Üldnäitajad

Vaatleme kõigepealt küsitlusele vastanud isikute – nii hooldajate kui ka hooldatavate - jagunemist soo, rahvuse ja elukoha järgi. Kokku vastas küsitlusele 207 eakat hooldatavat ja nende hooldajat.

Küsitlusele vastanud eakate hooldajatest oli 74 protsenti ehk 154 isikut naised. Hooldatavatest oli naisi 67 protsenti ehk 138 inimest. Seega oli küsitlusele vastanute hulgas nii hooldatavate kui ka hooldajate osas rohkem naisi.

Hooldajate seas oli rohkem eestlasi (88 protsenti ehk 183 isikut). Venelasi oli 11 protsenti ehk 22 isikut ja muust rahvusest 1 protsent ehk 2 isikut. Hooldatavatest oli eestlasi samuti enam - 88 protsenti ehk 182 inimest, venelasi 9 protsenti ehk 19 inimest ja muid rahvusi 6 inimest ehk 3 protsenti.

106-le küsitletud hooldajale ja hooldatavale on elukohaks Viljandimaa. Lääne-Virumaal elab 101 hooldatavat ja hooldajat. Seega nii hooldaja kui ka hooldatav elavad üldjuhul ühes maakonnas.

Ankeetide sisestamisel ja töötlemisel selgus, et suuri erinevusi Viljandimaa ja Lääne-Virumaa vastustes ei olnud. Ainsa märkimisväärse erinevusena võiks tuua selle, et hooldajate tasustamine Lääne-Virumaal on mõneti teistmoodi korraldatud kui Viljandimaal. Lääne-Virumaal on vabatahtlike hooldajate osakaal suurem kui Viljandimaal. Viljandimaal saab enamus hooldajaid hooldajatoetust.

Järgnevalt uurime mõnevõrra põhjalikumalt küsitletute (nii eakate hooldatavate kui ka nende hooldajate) vanuselist, soolist ja rahvusliku struktuuri ning jaotumist elukoha ja haridusliku taseme järgi.

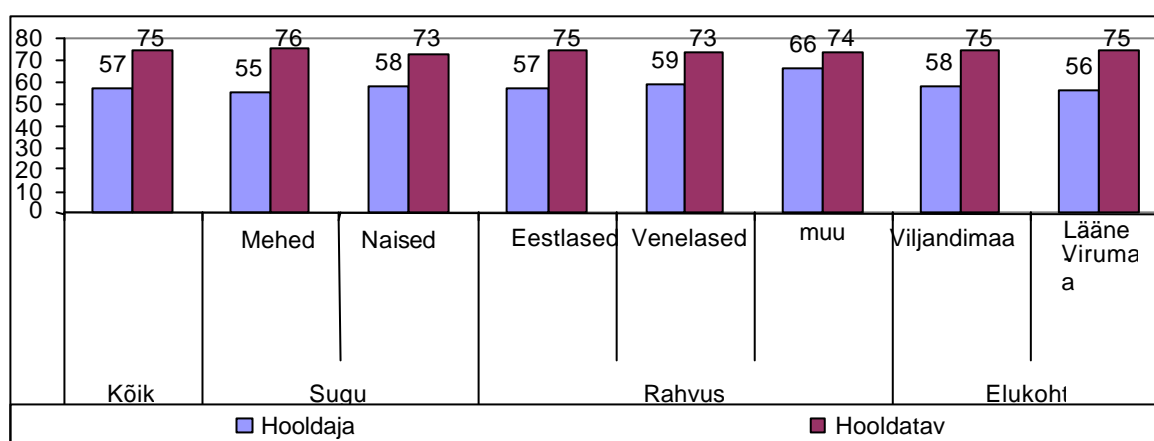
1.1. Hooldaja vanus

Küsitlusele vastanud hooldajate keskmine vanus on 57,1 aastat. Meessoost hooldajate keskmine vanus on 55,2 ning naissoost hooldajatel 57,8. Eestlastest hooldajate keskmine vanus on 56,8 aastat, venelastest hooldajate keskmine vanus 58,6 ja muude rahvuste korral on hooldajate keskmine vanus 66,0 aastat.

Hooldatavate keskmine vanus on 74,9 aastat. Meessoost hooldatavate keskmine vanus 73,3 aastat ja naissoost hooldatavate keskmine vanus 75,8 aastat. Eestlastest hooldatavate keskmine vanus on 75,2 aastat, venelastest hooldatavate keskmine vanus aga 73,4 ning muude rahvuste korral on keskmine vanus 73,8 aastat.

Üldiselt võib järeldada, et hooldajad on umbes 15-20 aastat nooremad kui nende hooldatavad. Samuti on nii hooldatavate kui ka hooldajate korral naiste keskmine vanus suurem kui meestel. Ülevaate hooldatavate kui ka hooldajate keskmistest vanustest eri rahvuste ja maakondade puhul annab järgnev tabel ja järgnev joonis.

Joonis 1. Hooldajate ja hooldatavate keskmine vanus soo, rahvuse ja elukoha järgi

Tabel 1. Hooldajate ja hooldatavate keskmine vanus soo, rahvuse ja elukoha järgi

Grupp	hooldajate keskmine vanus (aasta)	Hooldatavate keskmine vanus (aasta)
Kõik kokku	57	75
Mees	55	76
Naine	58	73
Eestlane	57	75
Venelane	59	73
Muu rahvus	66	74
Viljandimaa	58	75
Lääne-Virumaa	56	75

Järgnevas tabelis on ära toodud nii hooldajate kui ka hooldatavate vanuseline jaotumine nii arvukselt kui ka protsentuaalselt.

Tabel 2. Hooldajate ja hooldatavate struktuur vanusgrupiti

Vanusgrupp	hooldatav	osakaal (%)	hooldaja	osakaal (%)
kuni 45 aastane	8	4%	42	20%
45 kuni 55 aastane	2	1%	47	23%
55 kui 65 aastane	18	9%	47	23%
Üle 65 aastane	179	86%	71	34%

Tabelist nähtub, et üldjuhul on hooldajad nooremad kui nende hooldatavad. Kõikide küsitlute korral on hooldatavate keskmine vanus 18 aastat kõrgem kui hooldajatel.

1.2 Sugu

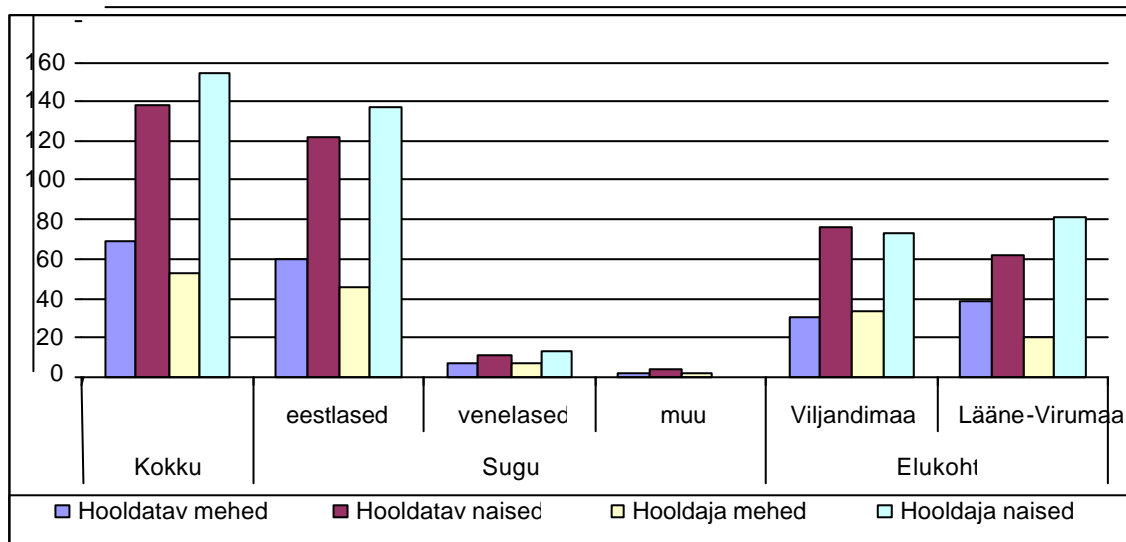
Nagu juba eelnevast selgus, oli küsitlute eakate hooldatavate ja ka nende hooldajate hulgas rohkem naisi ja vähem mehi. Hooldajatest oli naisi 74 protsenti ja hooldatavatest 67 protsenti. Soolisest struktuurist erinevate vanusegruppide, rahvuste ja ka elukoha järgi annab ülevaate järgmine tabel.

Tabel 3. Hooldatavate ja hooldajate sooline struktuur rahvuse, elukoha ja vanusgrupi järgi

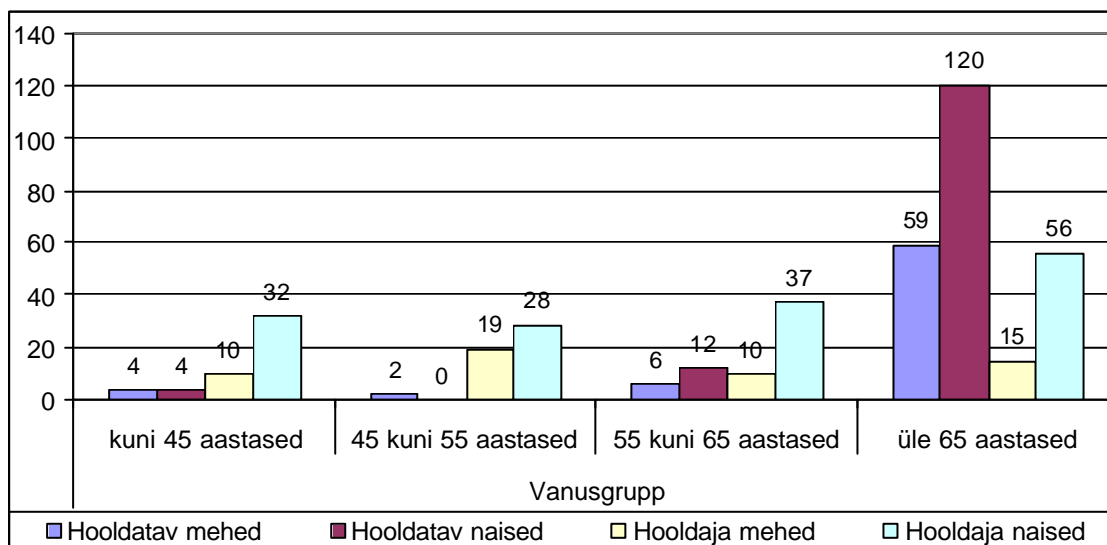
Sugu	kokku	Rahvus			elukoht		vanusgrupp			
		eest-lane	vene-lane	Muu	Viljandi-maa	Lääne-Virumaa	kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane
hooldaja	207	183	22	2	106	101	42	47	47	70
Mees	53	46	7	0	33	20	10	19	10	14
Naine	154	137	15	2	73	81	32	28	37	56
hooldatav	207	182	19	6	106	101	8	2	18	179
Mees	69	60	7	2	30	39	4	0	6	59
Naine	138	122	12	4	76	62	4	2	12	120

Ülevaate soolisest struktuurist erinevate vanusgruppide, rahvuste ja ka elukoha järgi annavad järgnevad joonised.

Joonis 2. Hooldatavate ja hooldajate sooline struktuur rahvuse ja elukoha järgi

Joonis 3. Hooldajate ja hooldatavate jaotus vanusgrupiti

Joonistelt nähtub seegi, et üle 65 aastaste puhul, võrreldes meeste ja naiste osakaalu hooldatavate ja hooldajate seas, on märgatav, et naiste osakaal hooldatavate hulgas on väiksem kui hooldajate seas. Analoogiat võib täheldada ka eestlaste ning venelaste korral. Võiks järeldada, et üldjuhul on hooldajate seas naisi rohkem kui hooldatavaid naisi.

1.3. Rahvus

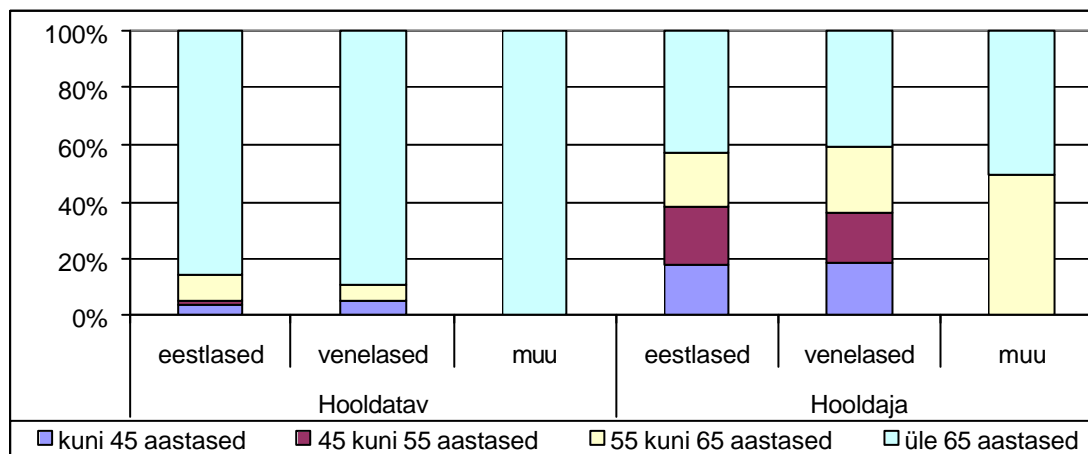
Küsitlusele vastanud hooldajatest ja hooldatavatest oli 88 protsenti eestlasi. Venelasi oli vastavalt 11 ja 9 protsenti ning muid rahvusi 1 ja 3 protsenti. Enamasti esines olukord, kus hooldatav oli eestlane ning ka hooldaja oli eestlane. Ainult ühel juhul oli hooldaja eestlane ning hooldatav venelane. Muude rahvuste puhul eriti suuri järeldusi teha ei saa, sest valim oli liiga väike.

Ülevaate nii hooldatavate kui ka hooldajate rahvuslikust struktuurist erinevate vanusgruppide ja ka elukoha ning soo järgi annab järgnev tabel ja joonis.

Tabel 4. Hooldajate ja hooldatavate rahvuslik struktuur soo, elukoha, vanusegrupi järgi

Rahvus	kokku	sugu		elukoht		Vanusgrupp			
		Mees	naine	Viljandi- maa	Lääne- Virumaa	kuni 45	45 kuni 55	55 kuni 65	üle 65
hooldaja	207	53	154	106	101	42	47	47	71
eestlane	183	46	137	96	87	38	43	41	61
venelane	22	7	15	10	12	4	4	5	9
muu rahvus	2	0	2	0	2	0	0	1	1
hooldatav	207	69	138	106	101	8	2	18	179
eestlane	182	60	122	94	88	7	2	17	156
venelane	19	7	12	7	12	1	0	1	17
muu rahvus	6	2	4	5	1	0	0	0	6

Joonis 4. Hooldajate ja hooldatavate rahvuslik jaotus vanusegrupiti

1.4. Elukoht

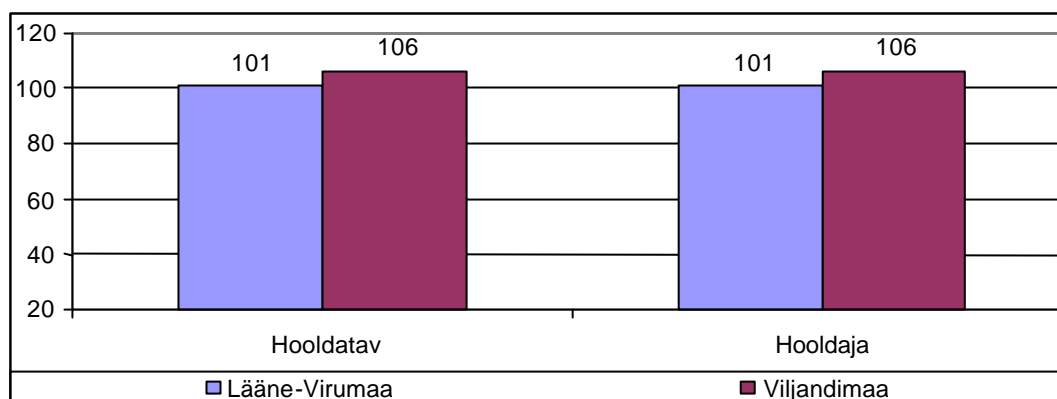
Küsitlusele vastanud hooldajatest ja hooldatavatest elas 106 inimest Viljandimaal ja 101 Lääne-Virumaal.

Ülevaate nii hooldatavate kui ka hooldajate elukohast erinevate vanusgruppide ja ka rahvuse ning soo järgi, annab järgnev tabel ja ka järgnev joonis.

Tabel 5. Hooldajate ja hooldatavate elukoht sooti ja rahvuse ti

Kokku	Hooldatav osakaal (%)		hooldaja osakaal (%)	
Lääne-Virumaa	207	100%	207	100%
	101	49%	101	48%
Viljandimaa	106	51%	106	52%
Mees	69	100%	53	100%
Lääne-Virumaa	39	57%	20	48%
Viljandimaa	30	77%	33	52%
Naine	138	100%	154	100%
Lääne-Virumaa	62	45%	81	48%
Viljandimaa	76	55%	73	52%
Eestlane	182	100%	108	100%
Lääne-Virumaa	88	48%	12	48%
Viljandimaa	94	52%	96	52%
venelane	19	100%	97	100%
Lääne-Virumaa	12	48%	87	48%
Viljandimaa	7	52%	10	52%
muu rahvus	6	100%	2	100%
Lääne-Virumaa	1	48%	2	48%
Viljandimaa	5	52%	0	52%

Joonis 5. Hooldatavate ja hooldajate elukoht

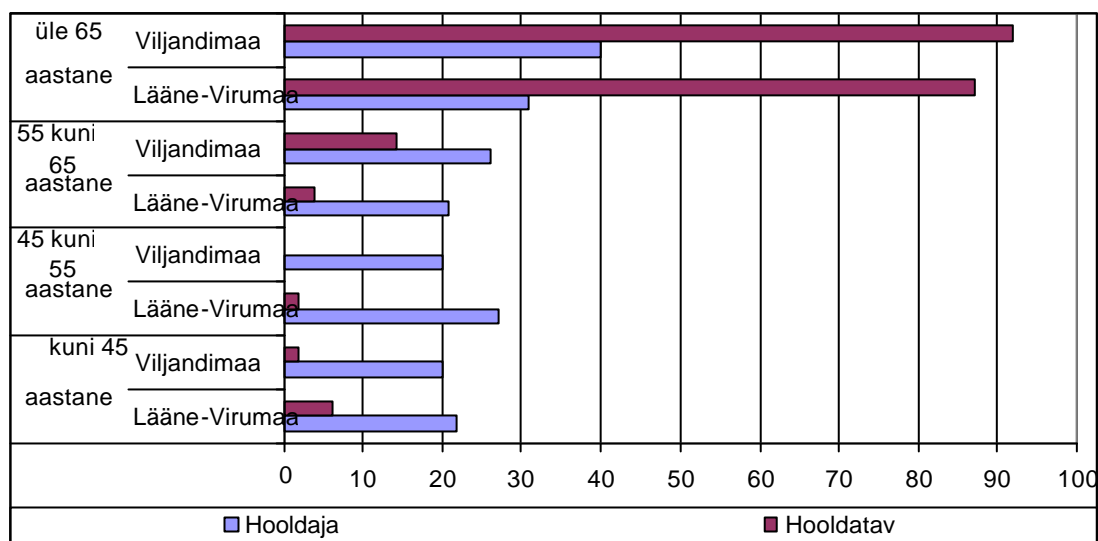

Järgnevast tabelist ja jooniselt nähtub erinevate küsitletute elukoht erinevate vanusegruppide järgi.

Tabel 6. Hooldajate ja hooldatavate elukoht vanusegrupiti

Vanusgrupp	Hooldaja	osakaal kõigist (%)	hooldatav	osakaal kõigist (%)
kokku	207	100	207	100
kuni 45	42	20	8	4
Lääne- Virumaa	22	10	6	3
Viljandimaa	20	10	2	1
45 kuni 55	47	23	2	1
Lääne- Virumaa	27	13	2	1
Viljandimaa	20	10	0	0
55 kuni 65	47	23	18	9
Lääne- Virumaa	21	10	4	2
Viljandimaa	26	13	14	7
üle 65	71	34	179	86
Lääne- Virumaa	31	15	87	42
Viljandimaa	40	19	92	44

Joonis 6. Hooldajate ja hooldatavate elukoht vanusegrupiti

Selleltki jooniselt nähtub, et üldjuhul on hooldajad nooremad kui hooldatavad (olenemata elukohast).

1.5. Haridus

Hooldajatest puudus keskharidus 62-l vastanul, keskharidus 57-l, keskeri või lõpetamata kõrgharidus 64-l ja kõrgharidus 11-l küsimusele vastanul. Eakatest hooldavatest oli vähem kui keskharidus 122-l, keskharidus 40-l ja keskeri või lõpetamata kõrgharidus 34-l ning kõrgharidus 11-l küsimusele vastanud isikuist (kokku vastas küsimusele 207 hooldavat). Võib täheldada, et hooldajad on üldjuhul parema haridustasemega (eriti pensionieelikutest hooldajad).

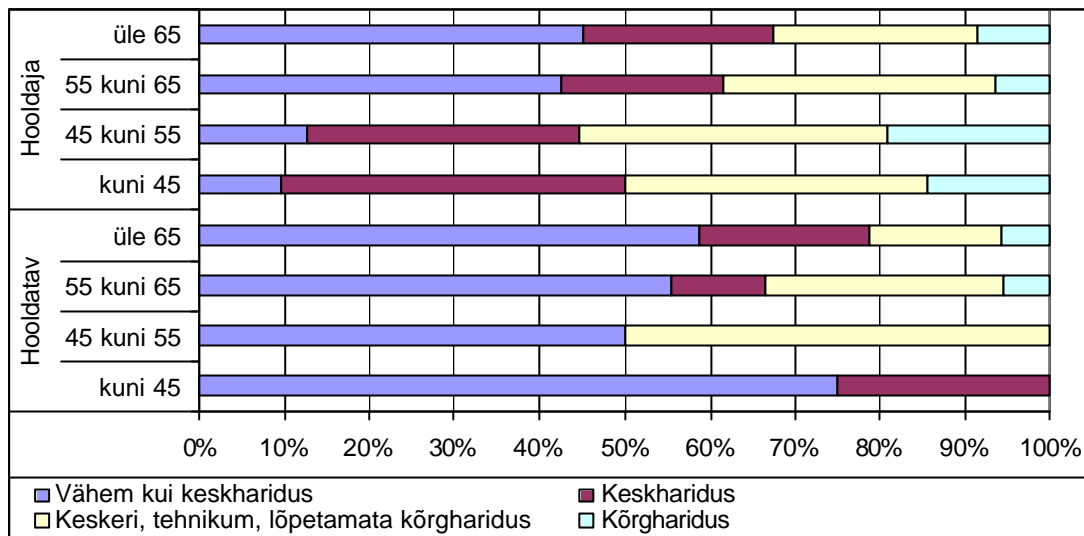
Ülevaate nii hooldatavate kui ka hooldajate haridustasemest erinevate vanusgruppide ja ka rahvuse ning soo järgi annab järgnev tabel.

Tabel 7. Hooldajate ja hooldatavate haridus sooti, vanusgrupiti ja rahvuseti

Haridustase	Kokku	vanuse rühm				rahvus			sugu	
		kuni 45	45 kuni 55	55 kuni 65	üle 65	eestlane	venelane	muu	naine	mees
hooldatav	207	8	2	18	179	182	19	6	138	69
vähem kui keskharidus	122	6	1	10	105	102	15	0	85	37
keskharidus	40	2	0	2	36	37	2	5	22	18
keskeri, tehnikum, lõpetamata kõrgharidus	34	0	1	5	28	33	1	1	24	10
kõrgharidus	11	0	0	1	10	10	1	0	7	4
hooldaja	207	42	47	47	71	183	22	2	154	53
vähem kui keskharidus	62	4	6	20	32	47	14	0	42	20
keskharidus	57	17	15	9	16	52	4	0	43	14
keskeri, tehnikum, lõpetamata kõrgharidus	64	15	17	15	17	61	3	2	50	14
kõrgharidus	11	6	9	3	6	23	1	0	19	5

Tabelist nähtub, et küsitletud eakatest hooldatavatest on nii venelased kui ka eestlased enamasti vähem kui keskharidusega, nii meeste ja ka naiste puhul. Küsitletud eestlastest hooldajatest on kõige rohkem keskeri või lõpetamata kõrgharidusega isikuid. Venelased on enamasti keskharidusest madalama haridusega. Naissoost hooldajad on aga üldjuhul samuti keskeri või lõpetamata kõrgharidusega. Suhteliselt palju on ka naissoost hooldajate seas ka keskharidusega ja vähem kui keskharidusega inimesi. Meessoost hooldajate hulgas on aga kõige rohkem vähem kui keskharidusega küsitletuid (samas on ka enam-vähem sama palju keskharidusega ja keskeri- või lõpetamata kõrgharidusega isikuid). Haridustasemest, nii hooldatavate kui ka hooldajate puhul erinevates vanusegruppides, annab ülevaate järgnev joonis.

Joonis 7. Hooldajate ja hooldatavate hariduslik struktuur vanusegrupiti

Jooniselt nähtub, et hooldatava haridus on enamikes vanusegruppides keskharidusest madalam. Hooldajate puhul aga võib täheldada seaduspära, mida noorem hooldaja, seda suurem on kõrgema haridusega isikute osakaal.

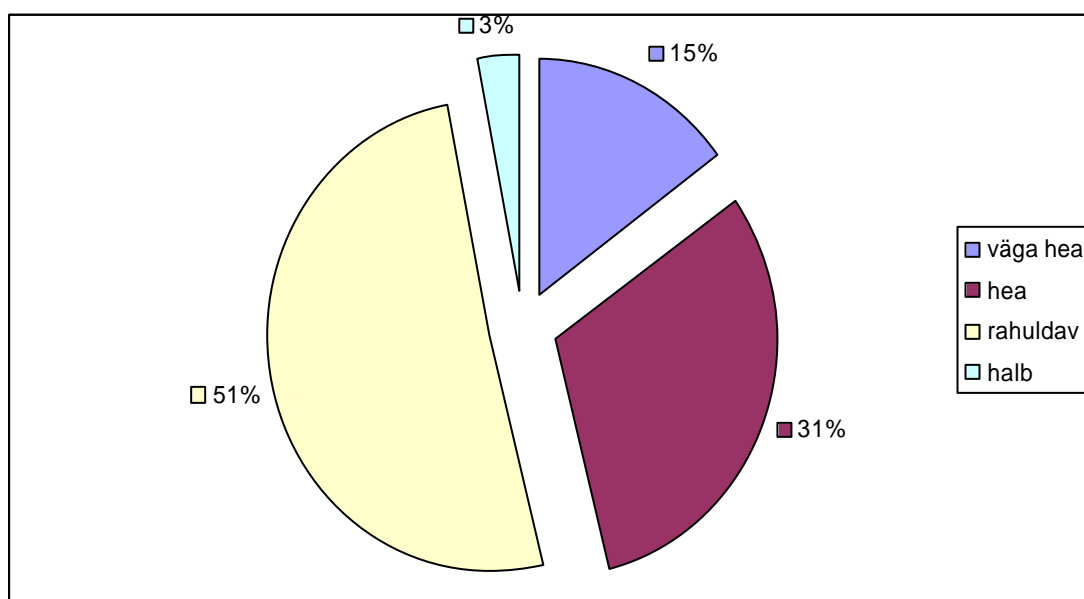
2. Hooldaja

2.1 Hooldaja hinnang tema hooldatava tervislikule seisundile

Küsitlusele vastanud eakate puudega vanurite hooldajatest 31 inimest ehk 15 protsenti vastanutest hindas oma hooldatava tervist väga heaks, 31 protsenti vastanutest ehk 64 vastanut hindas hooldatava tervist heaks, 51 protsenti e. 105 inimest rahuldavaks ja seitse vastanut e. 3% halvaks.

Parema ülevaate hooldatavate tervisest annab järgnev joonis.

Joonis 8. Hooldaja hinnangute jaotus tema hooldatava tervislikule seisundile

Nähtub, et enamasti hindavad hooldajad enda hooldatavate vanurite tervist kas heaks või rahuldavaks (üle 80 protsendi vastanuist).

Järgnevas tabelis on toodud hooldajate hinnangud enda hooldatavale vanusgrupiti, sooti ja rahvusesti.

Tabel 8. Hooldaja hinnang hooldatava tervisele vanusegrupiti, sooti ja rahvusesti

Hooldaja hinnang hooldatava tervisele	kõik	hooldaja vanusgrupp				sugu		rahvus		
		Kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	naine	mees	eestlane	venelane	Muu
kokku	207	42	47	50	71	154	53	183	19	2
väga hea	31	22	6	6	0	23	8	28	3	0
Hea	64	15	20	12	17	48	16	58	6	1
Rahuldav	105	5	20	30	50	78	27	94	9	1
Halb	7	0	1	2	4	5	2	3	1	0

Tabelist on näha, et üldjuhul nooremad hooldajad ja ka naissoost hooldajad hindavad enda hooldatavate tervist paremaks kui vanemad hooldajad või mehed. Rahvustest tingitud erinevusi selles osas ei täheldatud.

2.2 Hooldaja suhe hooldatavaga

Küsitlusele vastanud vanurite hooldajatest on 51% eaka mittetöötavad pereliikmed, 23% sugulased või töötavad pereliikmed, 5% naabrid, kes hooldavad töö kõrvalt ja 21% vastanutest olid muud võimalused.

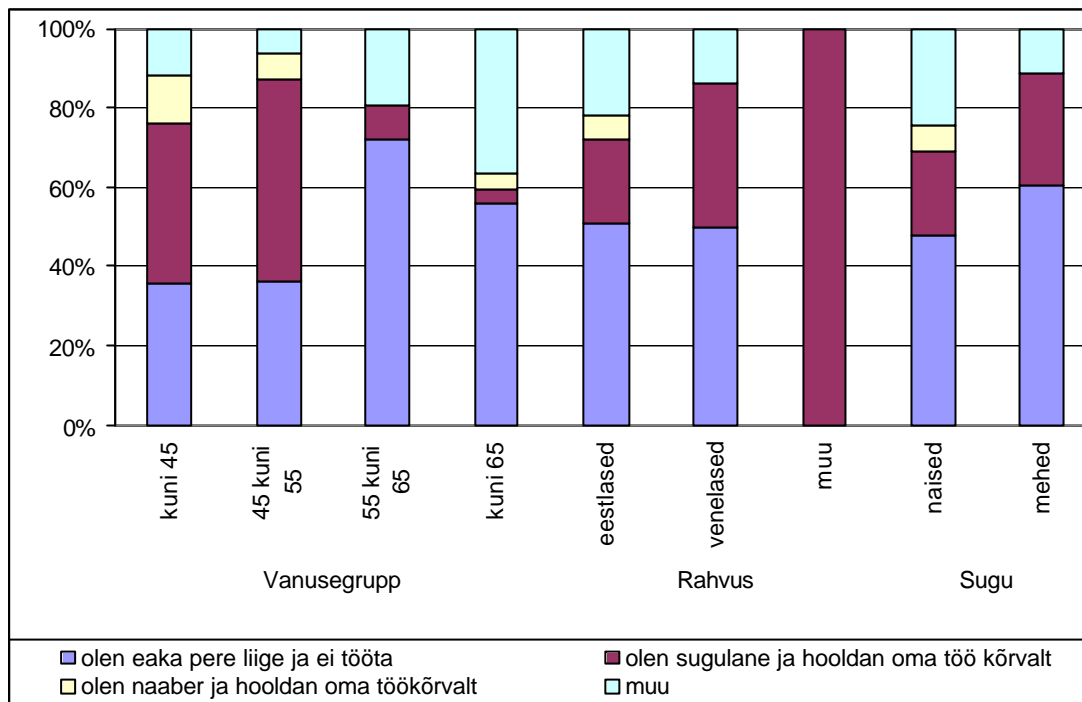
Ülevaate hooldajate suhetest eaka hooldatavaga annab järgnev tabel.

Tabel 9. Hooldaja suhe hooldatavaga

Suhe hooldatavaga	vastanute arv	osakaal, (%)
olen eaka pere liige ja ei tööta	106	51%
olen sugulane, pere liige ja hooldan oma töö kõrvalt	47	23%
olen naaber ja hooldan oma töö kõrvalt	11	5%
muu (reeglina naaber, sugulane, tuttav, kes ei tööta, ka palgatud võõras)	43	21%

Järgnev joonis ning ka tabel näitavad hooldatava suhet hooldajaga soo, vanusegrupi ja rahvuse järgi.

Joonis 9. Hooldaja suhe hooldatavaga vanusegrupiti, rahvuseti ja sooti

Tabel 10. Hooldaja suhe hooldatavaga vanusegrupiti, rahvuseti ja sooti

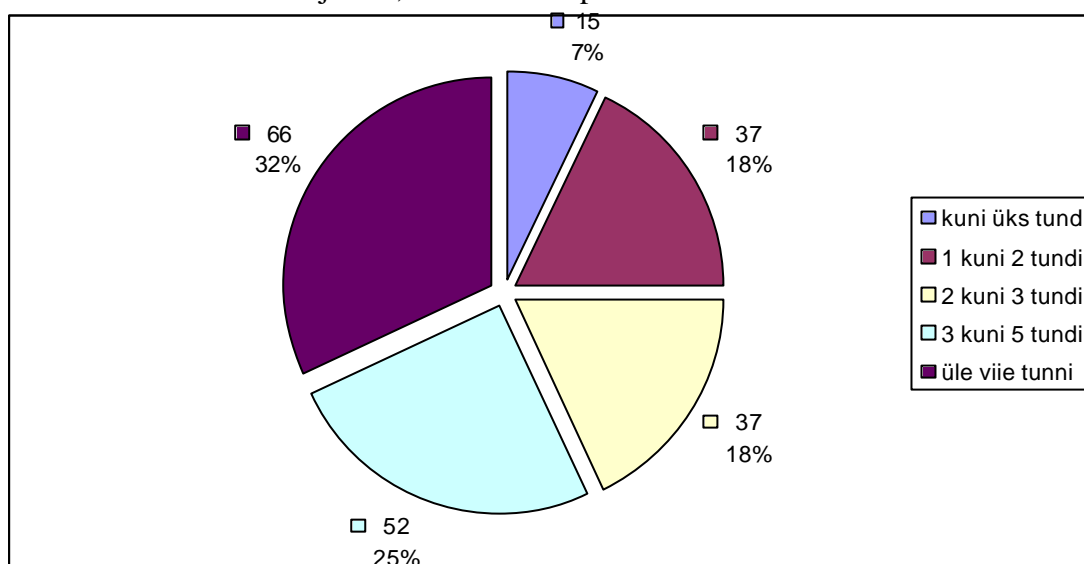
Hooldaja suhe hooldatavaga	kõik	hooldaja vanusegrupp				rahvus			sugu	
		kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	eestlane	venelane	muu	naine	mees
Kokku	207	42	47	47	71	183	22	2	154	53
olen eaka pere liige ja ei tööta	106	15	17	34	40	93	11	0	74	32
Olen sugulane ja hooldan oma töö kõrvalt	47	17	24	4	2	39	8	2	32	15
olen naaber ja hooldan oma töö kõrvalt	11	5	3	0	3	11	0	0	11	0
Muu	43	5	3	9	26	40	3	0	37	6

Tabelist ja jooniselt nähtub, et enamasti on eaka hooldaja hooldatava sugulane või pereliige, kes ei tööta.

2.3 Ööpäevas hooldamisele kuluv aeg

Enamasti kulub hooldajal eaka hooldamiseks päevas üle 3 tunni (5 vastanu andmetel kulub eaka hooldusele päevas 3-5 tundi ja 66 vastanut hooldab eakat üle 5 tunni päevas). Alla 1 tunni kulub hooldamiseks päevas 15-1 küsimusele vastanud hooldajal, 1-2 tundi 37-1 vastanul ja 2-3 tundi samuti 37-1 hooldajal. Protsentuaalselt kirjeldab vastanute hooldusaja erinevusi järgnev joonis.

Joonis 10. Tundide arvu jaotus, mis kulub ööpäevas hooldamisele

Eaka hooldamisele kuluvat aega hooldaja vanusegrupiti, sooti ja rahvuse ti kirjeldab täpsemalt järgmine tabel.

Tabel 11. Tundide arv, mis kulub ööpäevas hooldamisele soo, vanusegrupi ja rahvuse järgi

Mitu tundi ööpäevas kulub hooldamisele	kõik	hooldaja vanusgrupp				rahvus			sugu	
		kuni 45	45 kuni 55	55 kuni 65	üle 65	eestlane	venelane	muu	naine	mees
Kokku	207	42	47	47	46	183	22	2	154	53
kuni üks tund	15	5	8	1	1	14	1	0	10	5
1 kuni 2 tundi	37	11	7	10	9	33	4	0	30	7
2 kuni 3 tundi	37	7	12	6	12	33	4	0	29	8
3 kuni viis tundi	52	7	9	12	24	45	7	2	38	14
üle viie tunni	66	12	11	18	25	58	6	0	47	19

Ka sellest tabelist nähtub, et eaka puudega inimese hooldamiseks kulub hooldajal enamasti kolm tundi või enam soost, rahvusest või vanusest olenemata.

2.4. Hooldaja majanduslik olukord

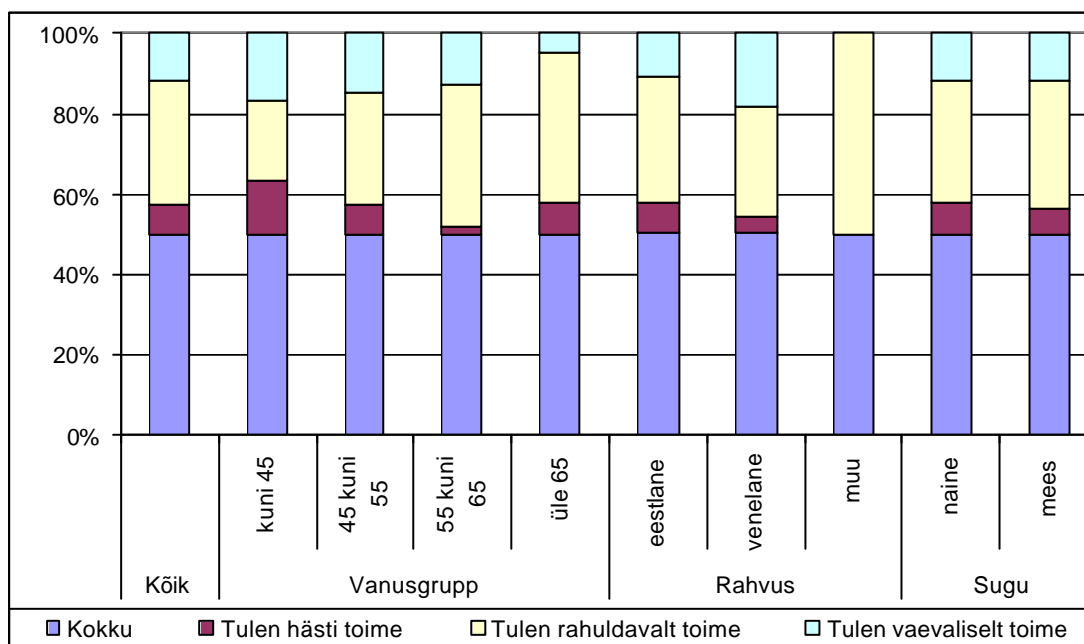
Hästi tuleb majanduslikult toime 15 protsenti e. 31 hooldajat, rahuldavalt tuleb toime 62 protsenti e. 129 hooldajat ning majanduslikke raskusi on 23 protsendil e. 47 hooldajal.. Seega tuleb hooldaja enamasti majanduslikult rahuldavalt toime.

Tabel 12. Hooldaja majandusliku olukorra jaotumine

Hooldaja majanduslik olukord	vastanute arv	osakaal, (%)
tulen hästi toime	31	15%
tulen rahuldavalt toime	129	62%
tulen vaevaliselt toime	47	23%

Järgnev joonis näitab küsitlusele vastanud hooldajate majanduslikku toimetulekut sooti, vanusegrupiti ja rahvusesti.

Joonis 11. Hooldaja majanduslik olukord vanusegrupiti, rahvusesti ja sooti

Küsitlusele vastanud hooldajate majandusliku toimetulekut sooti, vanusegrupiti ja rahvusesti kirjeldab ka järgmine tabel.

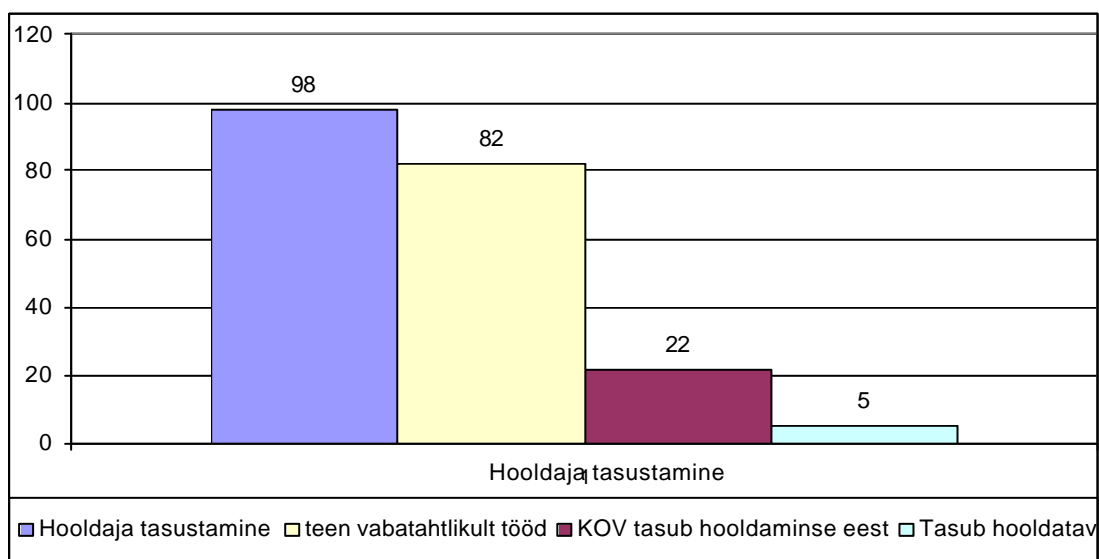
Tabel 13. Hooldaja majanduslik olukord vanusegrupiti, rahvusesti ja sooti

Hooldaja majanduslik olukord	kõik	hooldaja vanusgrupp				rahvus			sugu	
		kuuni 45	45kuuni 55	55kuuni 65	Üle 65	eestlane	venelane	muu	naine	Mees
kokku	207	42	47	47	71	183	22	2	154	53
tulen hästi toime	31	11	7	2	11	29	2	0	24	7
tulen rahuldavalt toime	129	17	26	33	53	115	12	2	95	34
tulen vaevaliselt toime	47	14	14	12	7	39	8	0	35	12

2.5. Hooldamise tasustamine

Hooldamise eest tasustatakse hooldajaid järgmiselt: 40% vastanutest e. 98 inimest saab hooldajatoetust, 11%-l e. 22-le isikule tasub hooldamise eest KOV, 40% e. 82 teeb vabatahtliku tööd ning 2%-l e. viiele hooldajale tasub hooldatav ise hooldamise eest.

Joonis 12. Hooldaja tasustamine

Järgmises tabelis on hooldamise eest tasustamine kirjeldatud vanusegrupiti, sooti ja rahvuse ti.

Tabel 14. Hooldaja tasustamine vanusegrupi, rahvuse ja soo järgi

Hooldaja tasustamine	kõik	hooldaja vanusgrupp				rahvus			sugu	
		kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	eestlane	venelane	muu	Naine	mees
Kokku	207	42	47	47	71	174	22	2	154	53
saan hooldajatoetust	98	18	18	23	39	89	9	0	74	24
KOV tasub hooldamise eest	22	3	4	8	7	18	3	1	13	9
teen tööd vabatahtlikult	82	19	23	16	24	62	10	1	64	17
tasub hooldatav	5	2	2	0	1	5	0	0	3	3

Siit järeldus, et enamasti teeb hooldaja vabatahtlikku tööd või saab hooldajatoetust.

3. Hooldatav

3.1. Elu jooksul peetud ametid

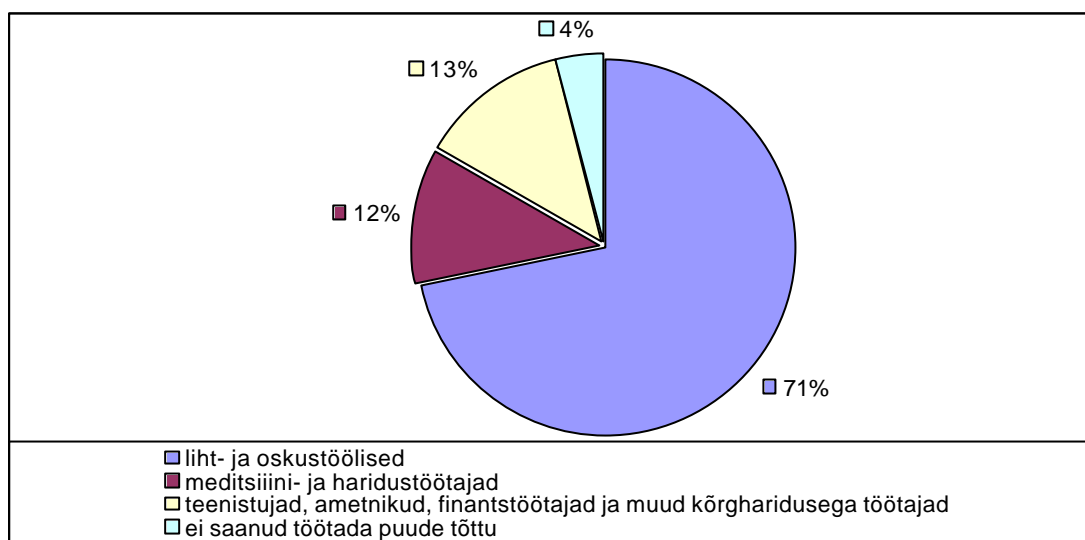
Kokku loetlesid 207 küsitletud eakat hooldatavat 243 elu jooksul peetud ametit. Seega pidas küsitletu elu jooksul keskmiselt 1,2 ametit. Nimetatud ametid oli võimalik jaotada 17 grupiks või tegevusalaks. Ülevaate ametitest, mida on eakad hooldatavad elu jooksul pidanud, annab järgmine tabel (ka sooti ja vanusgrupiti).

Tabel 15. Hooldatava poolt elu jooksul peetud ametid sooti ja vanusegrupiti

Hooldatava poolt elu jooksul peetud ametid	kõik	hooldatava vanusgrupid				sugu	
		kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	Naine	mees
Kokku	243	8	2	21	212	160	83
lüpsja, farmitöölise	21	0	0	3	18	19	2
põllutöölise	17	1	0	0	16	12	5
teised põllumajandustöötajad	6	0	0	0	6	2	4
puidutöötajad	14	0	0	2	12	6	8
autojuht ja muu sõiduki juht	15	1	0	2	12	0	15
tekstiilitöölise	8	0	0	2	6	7	1
ehitustöölise	9	0	0	0	9	3	6
kokk või muu toitlustusasutuse töötaja	12	0	0	0	12	10	2
õmbleja	7	0	0	0	7	7	0
teised oskustöölised	20	0	0	3	17	6	14
raamatupidaja	15	0	0	1	14	14	1
kaubandustöötaja	15	0	0	1	14	13	2
meditsiinitöötaja	10	0	0	0	10	10	0
teenistuja, ametnik	16	0	0	1	15	10	6
õpetaja, haridustöötaja	18	0	1	1	16	15	3
lihttöölise	30	0	0	3	27	20	10
puude tõttu ei ole töötanud	10	6	1	2	1	6	4

Tabelist nähtub, et elu jooksul peetud ametite seas on ülekaalus liht- ja oskustöölised (umbes 72 protsenti). Meditsiini- ja haridustöötajate osakaal oli tunduvalt väiksem – 12 protsenti vastanutest. Teenistujate, ametnike, finantstöötajate ja muid kõrgharidusega töötajaid oli 13 protsenti. Puude tõttu ei saanud töötada 10 vastanut e. 4 protsenti.

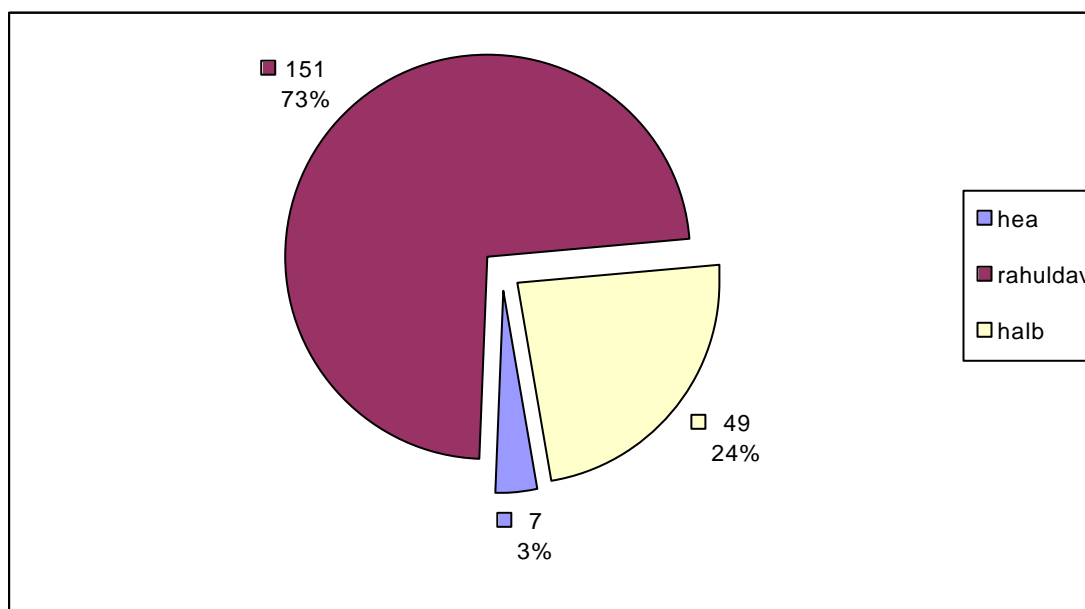
Joonis 13. Hooldatava poolt elu jooksul peetud ametid valdkonniti

3.2. Hinnang füüsilisele seisundile

Küsitlusele vastanud hooldatavate füüsiline seisund on peamiselt rahuldav (151 vastanut e. 73 protsenti), hea 7-l vastanul ning halb 49-l vastanul (vastavalt 3-1 ja 24-1 protsendil vastanuist). Hinnangut eakate füüsilisele seisundile kirjeldab allolev joonis.

Joonis 14. Hooldatava füüsilise seisundi hinnangute jaotumine

Hooldatavate hinnangut nende füüsilisele seisundile vanusgrupiti, rahvusesti kui ka sooti kirjeldab järgnev tabel.

Tabel 16. Hooldatava hinnang oma füüsilise seisundile vanusegrupi, rahvuse ja soo järgi

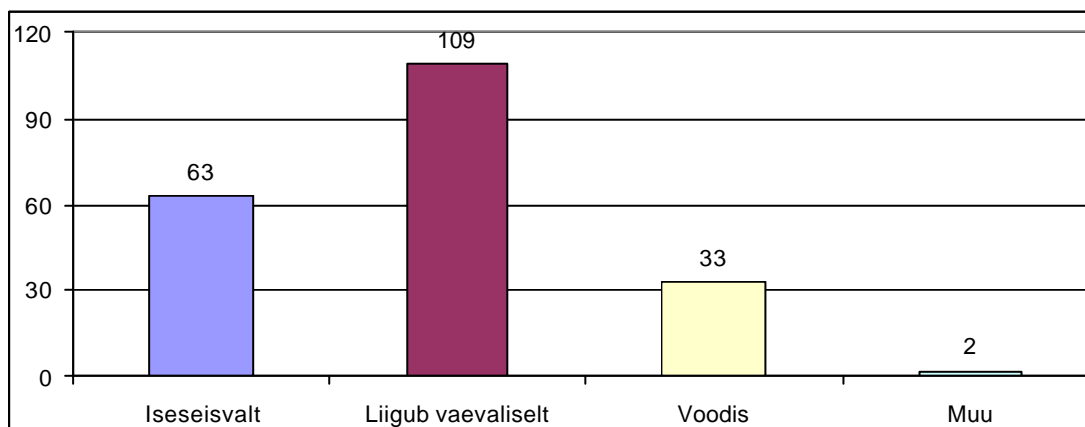
Hooldatava hinnang füüsilisele seisundile	kõik	hooldatava vanusgrupp				rahvus			sugu	
		kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	Eestlane	venelane	muu	naine	Mees
kokku	207	8	2	18	179	183	19	6	138	69
hea	7	1	1	0	5	6	1	0	5	2
rahuldav	151	3	0	12	136	131	14	6	99	52
halb	49	4	1	6	28	46	4	0	34	15

3.3. Liikumisvõime

Küsitlusele vastanud hooldatavate liikumisvõime oli enamasti piiratud (st. 109 hooldatavat e. 53 protsenti liikus vaevaliselt). Iseseisvalt liikus 63 vastanut e. 30 protsenti ja voodihaigena oli 33 hooldatavat e. 16 protsendil kaks hooldatavat e. 1 protsent liikus muul viisil..

Hooldatavate liikumisvõimet kirjeldab järgmine joonis.

Joonis 15. Hooldatavate liikumisvõime

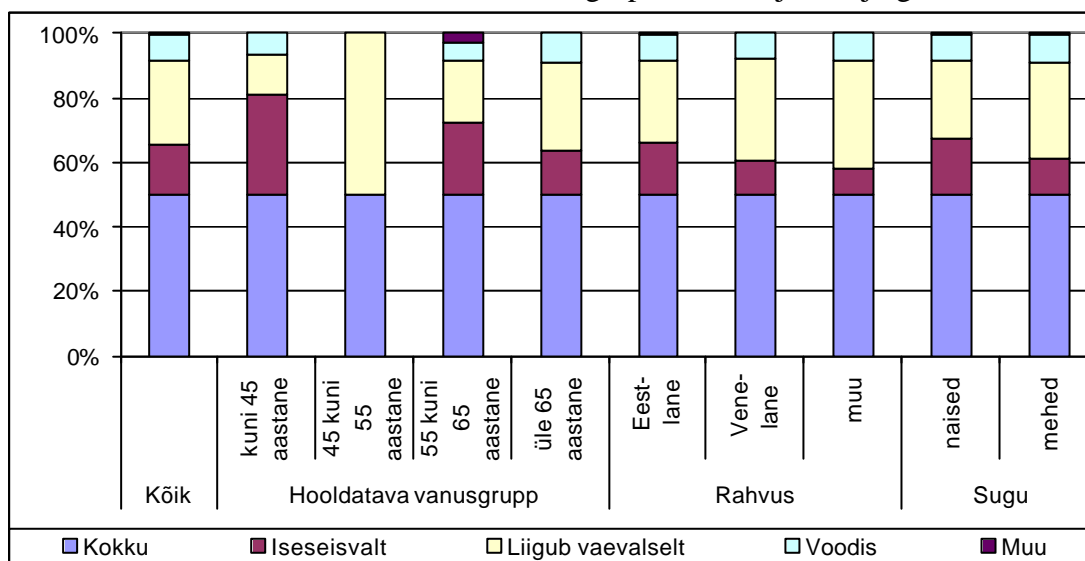

Küsitlusele vastanud hooldatavate liikumisvõimet vanusgrupiti, rahvusesti ja sooti kirjeldab aga järgmine tabel.

Tabel 17. Hooldatavate liikumisvõime vanusgrupiti, rahvusesti ja sooti

Hooldatava liikumisvõime	kõik	hooldatava vanusgrupp				rahvus			Sugu	
		kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	eestlane	venelane	muu	naine	Mees
Kokku	207	8	2	18	179	182	19	6	138	69
Iseseisvalt	63	5	0	8	48	58	4	1	47	16
Liigub vaevaliselt	109	2	2	7	100	93	12	4	68	41
Voodis	33	1	0	2	30	29	3	1	22	11
Muu	2	0	0	1	1	2	0	0	1	1

Joonis 16. Hooldatavate liikumisvõime vanusgrupi, rahvuse ja soo järgi

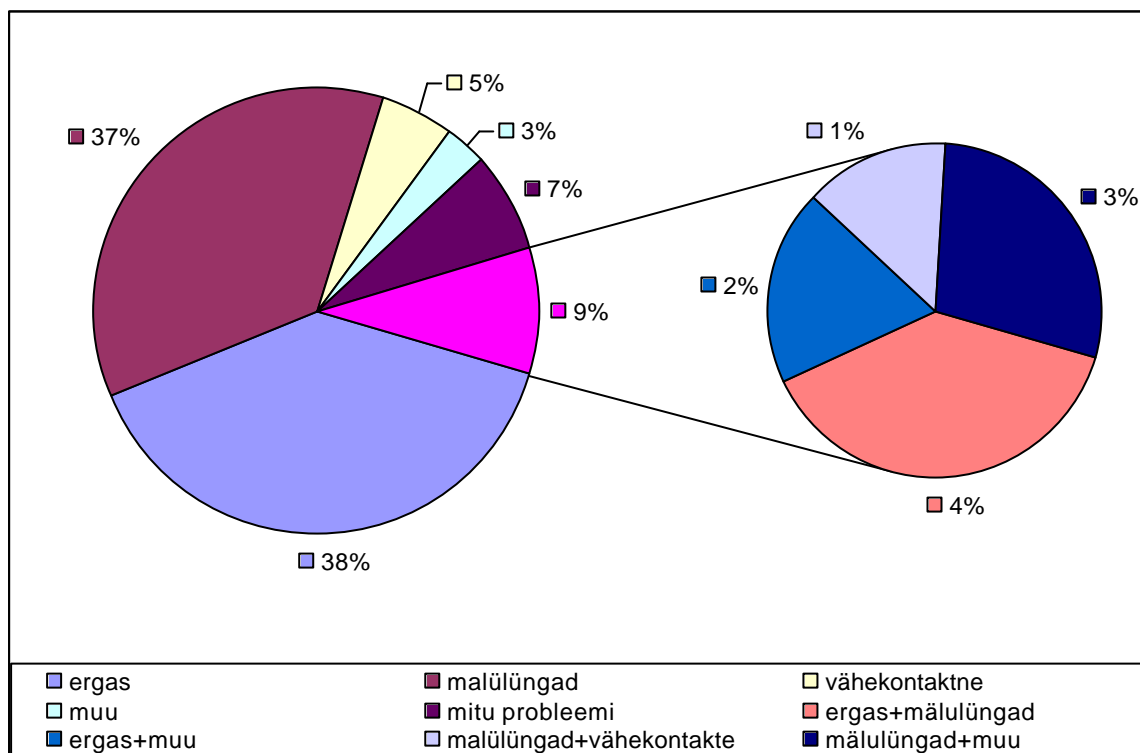
Tabelist ja jooniselt järeldub, et mida vanemad on hooldatavad seda rohkem on neil probleeme iseseisva liikumisega, naiste seas on iseseisvalt liikuvate isikute osakaal suurem kui meeste hulgas, st. naistel on liikumisvõime eeldatavasti parem.

3.4 Hinnang vaimsele seisundile

Üldiselt on hooldatava vaimne seisund olnud ergas (88 vastanut e. 43 protsenti). Mälulüngad esinevad 83 eakal hooldataval, vähekontaktset on 12 hooldatavat ning muid vaimse tervisega seotud probleeme on 7-1 hooldataval. Seitsmeteistkümmel vastajal esineb rohkem kui üks vaimse tervisega seotud probleem – 7 vastanut on erksad kuid neil esineb ka mälulünki, 4-1 vastanut on erksad neil aga on ka mingi muu vaimse tervisega seotud probleem, 3-1 vastanul on mälulüngad ja nad on vähekontaktset ning 6-1 vastanul on mälulüngad ning esineb ka mingi muu probleem

Ülevaate eakate vaimsete probleemide protsentuaalsest jaotusest annab järgmine joonis.

Joonis 17. Hinnang hooldatava vaimsele seisundile probleemide lõikes

Järgnevas tabelis on toodud vaimse tervise hinnangu struktuur vanusegrupiti, rahvusesti ja ka sooliselt.

Tabel 18. Hinnang hooldatava vaimsele seisundile vanusegrupiti, rahvusesti ja sooti

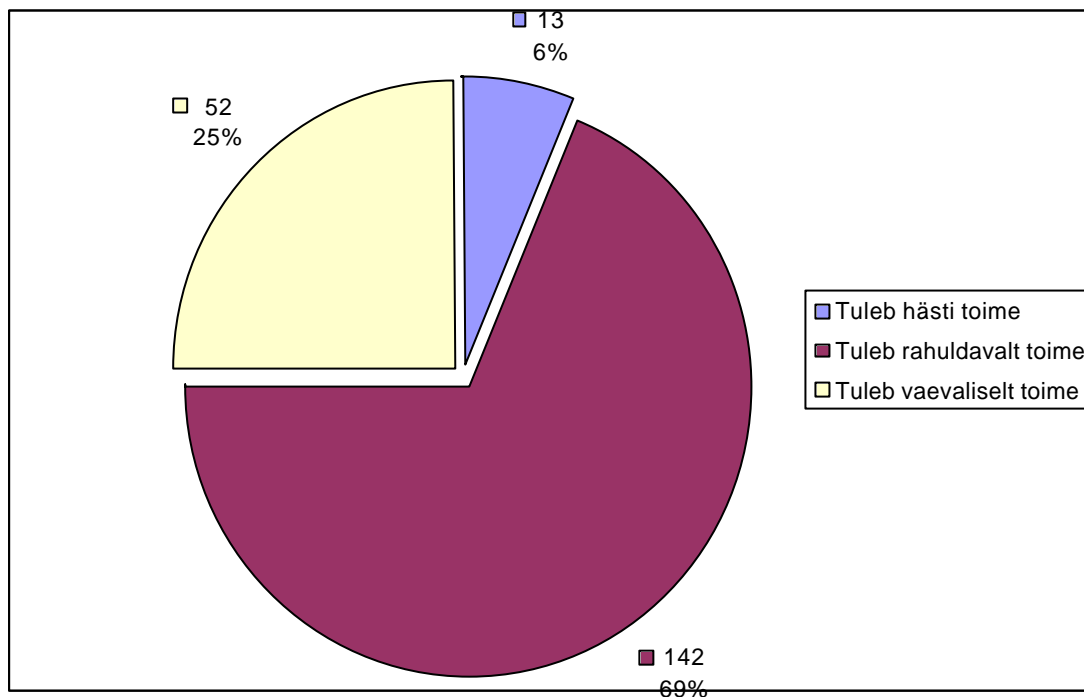
Hinnang hooldatava vaimsele seisundile	Kõik	hooldatava vanusgrupp				rahvus			sugu	
		kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	eestlane	venelane	muu	Naine	mees
Kokku	207	8	2	18	179	182	19	6	138	69
Ergas	88	4	1	9	74	79	8	1	67	21
Mälulüngad	83	1	0	5	77	70	8	5	46	37
Vähekontaktne	12	0	1	0	11	10	2	0	8	4
Muu	7	2	0	1	4	7	0	0	5	2
ergas ja mälulüngad	4	0	0	0	4	4	0	0	3	1
Ergas ja muu	4	1	0	2	1	4	0	0	3	1
Mälulüngad ja vähe-kontakte	3	0	0	1	2	3	0	0	1	2
Mälulüngad ja muu	6	0	0	0	6	5	1	0	5	1

Saab järeldada, et reeglina on mälulüngad ning ka muud vaimsed häired just vanematel inimestel. Täheldatav on ka see, et umbes pooltel küsitletud naistel on vaimne seisund ergas meestel aga on vaimne seisund ergas ainult ühel kolmandikul vastanutest.

3.4. Hooldatava majanduslik olukord

Hooldatavate majandusliku olukorra võib hinnata põhiliselt rahuldavaks (142 vastanut e. 69 protsenti). Vaevaliselt tuleb majanduslikult toime 52 vastanut e. 25 protsenti. Hästi tuleb toime aga ainult 6 protsenti küsimusele vastanud hooldatavatest eakatest.. Eakate hooldatavate majanduslikust toimetulekust annab ülevaate järgmine joonis.

Joonis 18. Hooldatava majanduslik olukord.

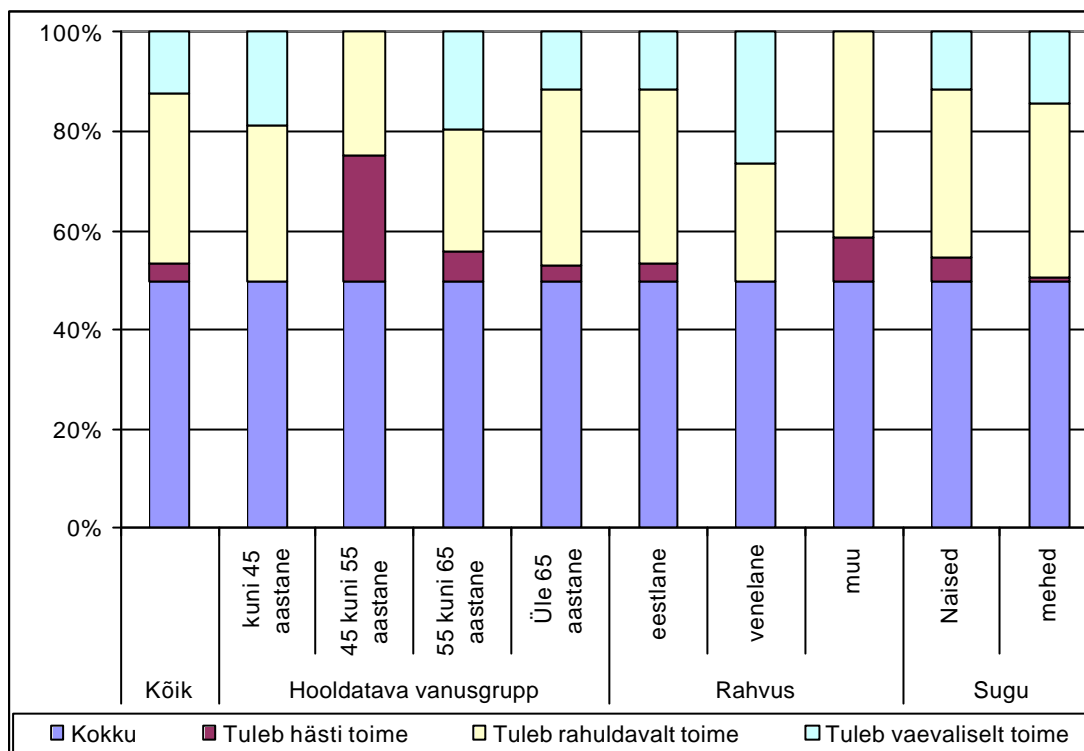

Hooldatavate majanduslikku toimetulekut nii vanusgrupiti, rahvusesti kui ka sooti kirjeldab järgmine tabel ja joonis.

Tabel 19. Hooldatava majanduslik olukord vanusegrupi, rahvuse ja soo järgi

Hooldatava majanduslik olukord	kõik	hooldatava vanusgrupp				rahvus			sugu	
		kuni 45 aastane	45 kuni 55 aastane	55 kuni 65 aastane	üle 65 aastane	eestlane	venelane	muu	naine	mees
kokku	207	8	2	18	179	182	19	6	138	69
tuleb hästi toime	13	0	1	2	10	12	0	1	12	1
tuleb rahuldavalt toime	142	5	1	9	127	128	9	5	94	48
tuleb vaevaliselt toime	52	3	0	7	42	42	10	0	32	20

Joonis 19. Hooldatava majanduslik olukord vanusegrupi, rahvuse ja soo järgi

Nii jooniselt kui ka tabelist nähtub, et enamasti on hooldatava majanduslik olukord rahuldav (kõikide vanusgruppide kui ka rahvuste korral). Märkatav on ka see, et meeste seas on eluga vaevaliselt toime tulevate osakaal suurem kui naistel. Seega saab järeldada, et naiste majanduslik olukord on parem kui meestel.

II Abi vajadus

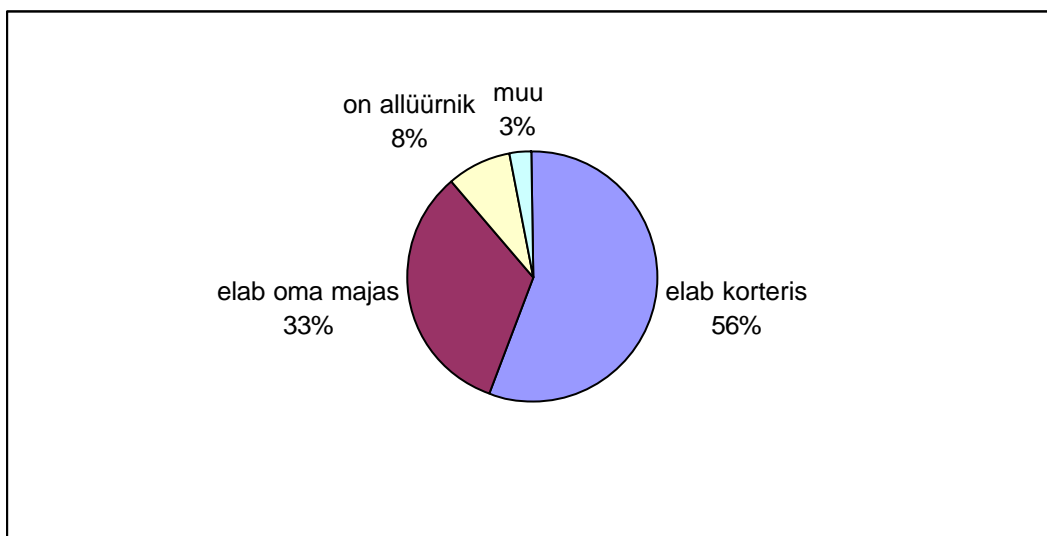
1. Eaka elamistingimused

1.1. Elukoht

Enamus 207-st küsitatud hooldatavast elas korteris. Muu elukoha rühma lülitati hooldatavad, kes elasid oma majaosas või hooldaja juures.

Erineva elukohta osatähtsust iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 20. Hooldatavate elukohtade struktuur

Andmed hooldatavate elukohta kohta vanuserühmade lõikes on esitatud järgnevas tabelis.

Tabel 20. Hooldatavate jaotumine vanuserühmade lõikes elukohta järgi

Elukoht	Hooldatavaid kokku	sh vanuserühmad			
		alla 45	45-55	55-65	üle 65
Elab oma majas	69	1		6	62
Elab korteris	115	6	1	12	96
On allüürnik	17	1	1		15
Muu (elab hooldaja juures, oma majaosas)	6				6
Kokku	207	8	2	18	179

Kõigis vanuserühmades on korteris elavate hooldatavate osatähtsus kõige suurem. Nii elab korteris 75% alla 45-aastastest, 67% 55-65-aastastest, 54% üle 65-aastastest hooldatavatest. Kahest hooldatavast vanuserühmas 45-55 elas üks korteris ja teine oli allüürnik.

Andmed hooldatavate elukohta kohta soo, rahvuse ja maakonna järgi on esitatud järgnevas tabelis.

Tabel 21. Hooldatavate jaotumine soo, rahvuse ja maakonna lõikes elukohta järgi

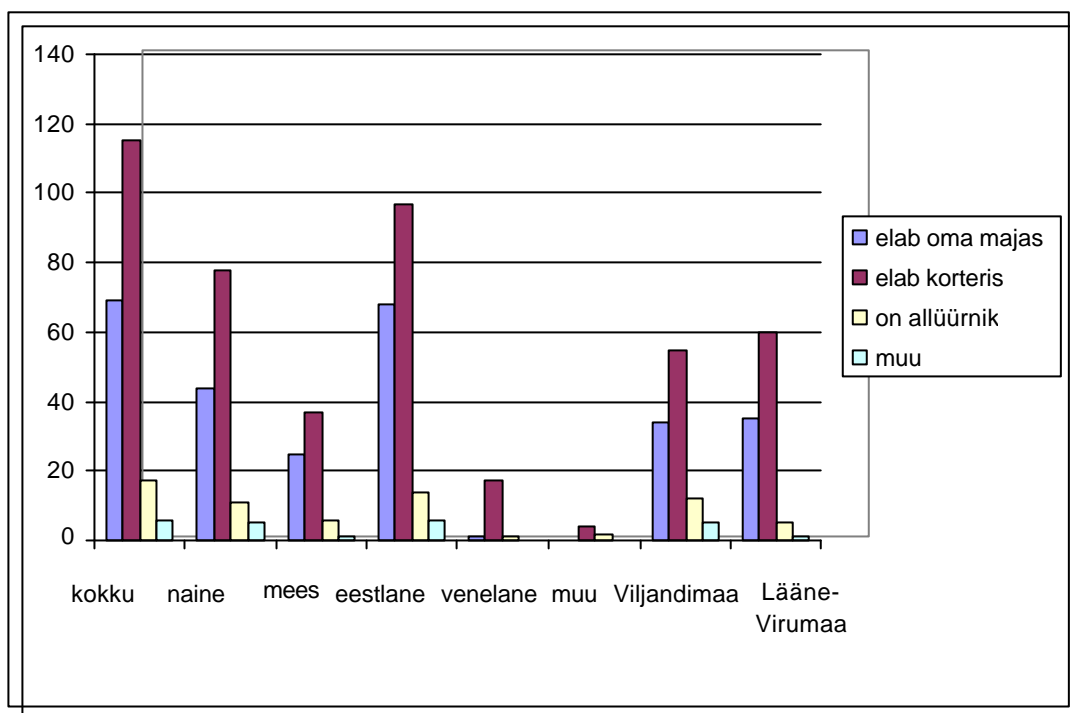
Elukoht	Hooldatavaid kokku	Sealhulgas						
		soo järgi		rahvuse järgi			maakonna järgi	
		naine	mees	eestlane	Venelane	muu	Viljandimaa	Lääne-Virumaa
Elab oma majas	69	44	25	68	1		34	35
Elab korteris	115	78	37	94	17	4	55	60
On allüürnik	17	11	6	14	1	2	12	5
Muu (elab hooldaja juures, oma majaosas)	6	5	1	6			5	1
Kokku	207	138	69	182	19	6	106	101

Soolises lõikes oli korteris elavate meeste osakaal veidi väiksem naiste osakaalust – vastavalt 54% meestest ja 57% naistest elas korteris. Samal ajal oli oma majas elavate meeste osakaal naiste omast suurem – vastavalt 36% ja 32%.

Rahvuse järgi oli korteris elavate vene rahvusest hooldatavate osakaal eesti rahvusest hooldatavate omast tunduvalt suurem – vastavalt 89% ja 52%, samal ajal elas oma majas tunduvalt väiksem osa vene rahvusest hooldatavaid – vastavalt 5% vene rahvusest ja 37% eesti rahvusest isikutest.

Lääne-Virumaal oli korteris elavate ja oma majas elavate hooldatavate osakaal suurem kui Viljandimaal. Viljandimaal oli allüürnike osakaal Lääne-Virumaa vastavast näitajast suurem. Hooldatavate jaotumist soo, rahvuse ja maakonna lõikes vastavalt elukohale iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 21. Hooldatavate jaotumine soo, rahvuse ja maakonna lõikes elukoha järgi

1.2. Eaka eluruumi küte

Enamus 207-st hooldatavast ehk 60% elas ahiküttega elamispinnal. Hooldatavate vanuselist, soolist ja rahvuslikku jaotumist kütteliigi järgi iseloomustab järgnev tabel.

Tabel 22. Hooldatavate jaotumine vanuse, soo ja rahvuse lõikes elukoha kütteliigi järgi

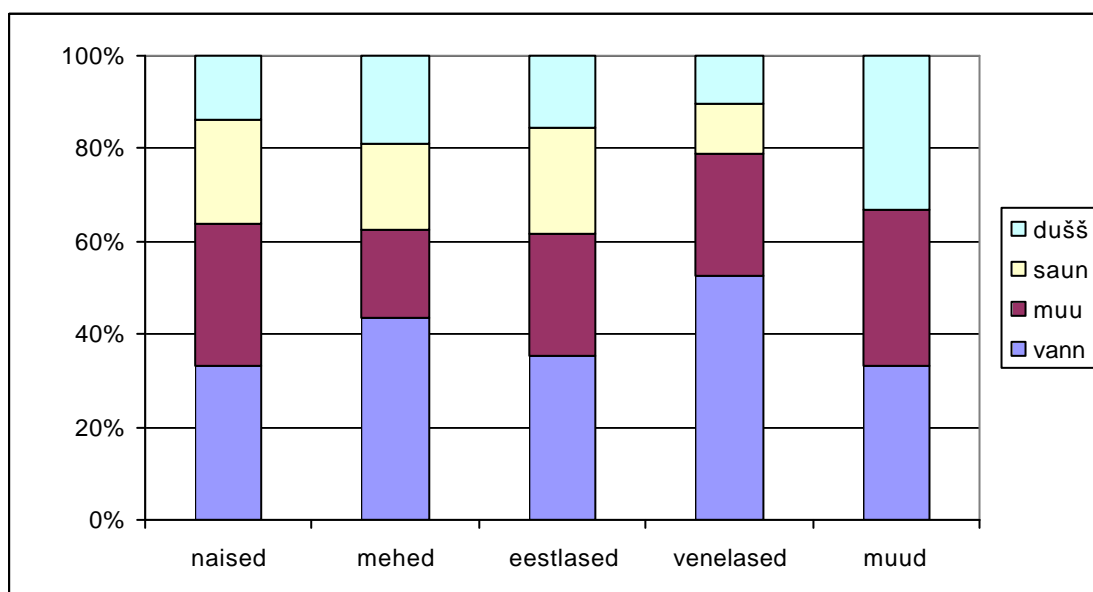
Hooldatavad	keskküte		Ahiküte	
	arv	osakaal, %	arv	osakaal, %
Kokku	82	40	125	60
alla 45	4	50	4	50
45-55	1	50	1	50
55-65	6	33	12	67
üle 65	71	40	108	60
naised	53	38	85	62
mehed	29	42	40	58
eestlased	68	37	114	63
venelased	10	53	9	47
muud	4	67	2	33

Võrreldes meestega oli ahiküttega elamispinnal elavate naiste osakaal mõnevõrra kõrgem. Eesti rahvusest hooldatavatest elas valdav osa ahiküttega pindadel, vene rahvusest hooldatavatest elas ahiküttega pindadel alla poole. See on seletatav sellega, et korteris elavaid vene rahvusest hooldatavaid oli võrreldes eesti rahvusest korteris elavate hooldatavate oluliselt rohkem.

1.3. Eaka pesemisvõimalused

207-st hooldatavast suhteliselt suur osa ehk 27% pidi end pesema kausis, sest puudusid saun, dušš ja vann. Sageli märgiti, et vett tuleb pliidil soojendada ja puudub kanalisatsioon. Ülevaate erinevate pesemisvõimaluste jaotumisest hooldatavate soolises ja rahvuslikus lõikes annab järgnev joonis.

Joonis 22. Erinevate pesemisvõimaluste osatähtsus hooldatavate soo ja rahvuse lõikes

Hooldatavaist, kellel pesemisvõimalus praktiliselt puudus (joonisel “muu”), oli rohkem naisi. Vanni ja dušši oli rohkem meestel, saunu rohkem naistel. Vene rahvusest hooldatavatel oli sauna ja duši osatähtsus väiksem ning vannis pesemise võimalusi rohkem kui eesti rahvusest hooldatavatel. Ülevaate hooldatavate pesemisvõimalustest annab järgnev tabel.

Tabel 23. Hooldatavate jaotumine vanuse, soo ja rahvuse lõikes

Pesemis - võimalus	Kokku	sh vanuserühmade järgi				sh soo järgi		sh rahvuse järgi		
		alla 45	45-55	55-65	üle 65	mehed	naised	eestlased	venelased	muud
Saun	44	0	0	2	41	13	31	42	2	0
Dušš	32	2	1	3	27	13	19	28	2	2
Vann	76	4	0	5	66	30	46	64	10	2
Muu	55	2	1	8	45	13	42	48	5	2
Kokku	207	8	2	18	179	69	138	182	19	6

2. Abistamist vajavad toimingud

207 vastanu poolt nimetatud toimingud, mille sooritamisel vajati abi, sai jaotada 13-sse rühma.

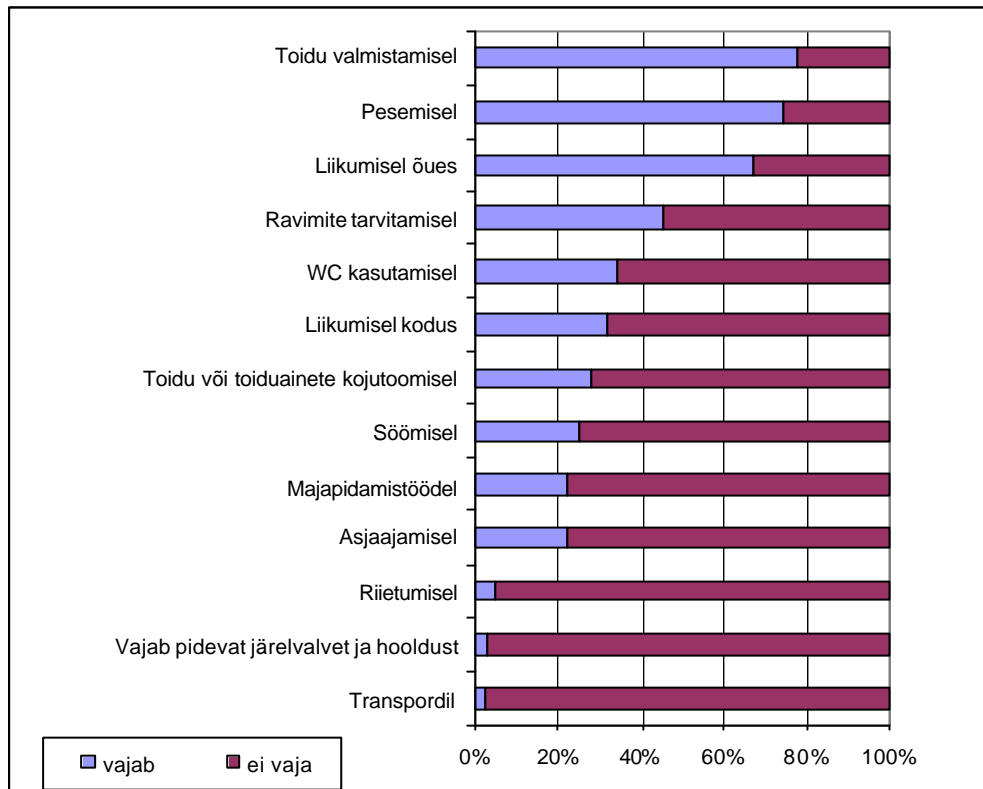
Küsitluslehel oli ette antud järgmine toimingute loetelu, milles võidakse vajada abi: liikumine kodus, liikumine õues, toiduvalmistamine, söömine, ravimite tarvitamine, pesemine ja WC kasutamine. Ülejäänud toimingud: toidu ja toiduainete kojutoomine, majapidamistööd, transport, asjaajamine, riietumine ja pidev järelevalve ning hooldus lisati vastajate endi poolt. Kuna viimati nimetatud toimingud ei olnud küsitluslehel kirjas, jätsid paljud vastajad need vabale reale märkimata, kuigi nende sooritamisel võis esineda vajadus abi järele. Seetõttu on abi vajadus viimati nimetatud toimingute sooritamisel meie poolt toodust kindlasti veidi suurem. Majapidamistööde rühma on lülitatud abi ahju kütmisel, puude tuppa toomisel, koristamisel jne. Samuti tuleb märkida, et 33 hooldatavat on voodihaiged, kes ei vaja abi liikumisel kodus ja õues.

Abi ei vajanud ühegi toimingu sooritamisel 10 hooldatavat ehk 5% vastanute üldarvust. 173 hooldatavat ehk 84% nende üldarvust vajab abi 2-7 erineva toimingu sooritamisel, kusjuures kõige enam vajati abi 3 erineva toimingu sooritamisel (42 hooldatavat ehk 20% vastanutest).

Kõige enam oli abi vaja toidu valmistamisel – seda vajab 161 hooldatavat ehk 78% vastanute üldarvust. Järgnesid abi pesemisel ja õues liikumisel, vastavalt 155 ja 139 isikut ehk 75% ja 67%.

Erinevate toimingute sooritamisel abi vajajate jagunemist iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 23. Erinevate toimingute sooritamisel abi vajavate hooldatavate jagunemine

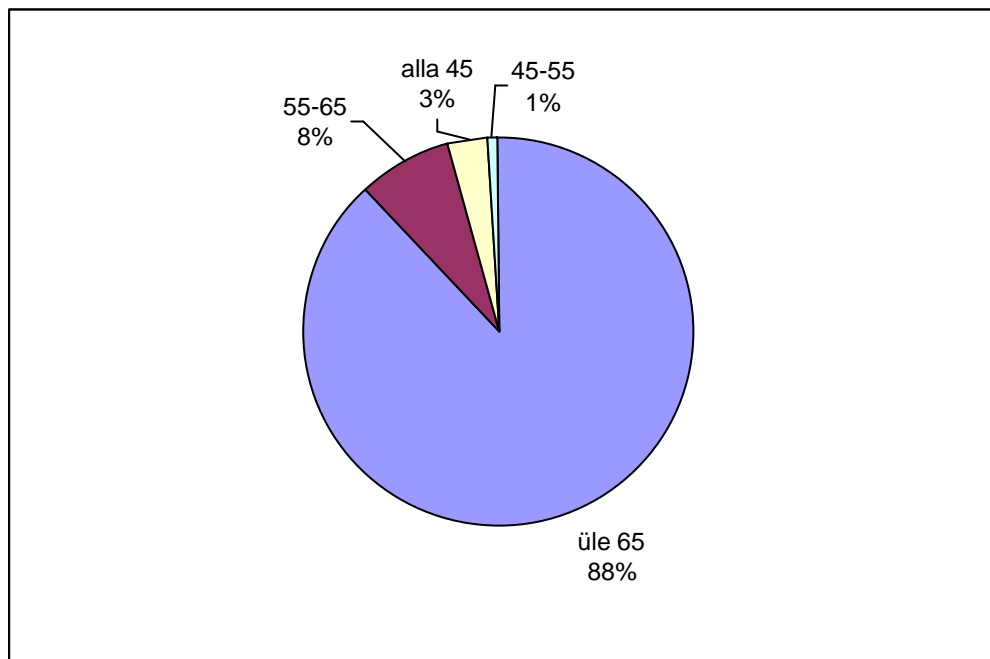
Ülevaate abi vajajatest erinevate toimingute sooritamisel annab vanuserühmade lõikes järgnev tabel. Iga isik on märgitud kõigi toimingute juures, milles ta abi vajab.

Tabel 24. Erinevate toimingute sooritamisel abi vajavate hooldatavate arv vanuserühmade lõikes

Toiming	Abivajajaid kokku	sealhulgas vanuserühmade järgi				Toimingu osatähtsus, %
		alla 45	45-55	55-65	üle 65	
1. Liikumine kodus	66	3	1	2	60	7
2. Liikumine õues	139	4	1	13	121	15
3. Toidu valmistamine	161	6	1	12	142	18
4. Söömine	52	3	1	4	44	6
5. Ravimite tarvitamine	94	4	1	7	82	10
6. Pesemine	155	5	1	12	137	17
7. WC kasutamine	70	2	1	6	61	8
8. Toidu või toiduainete kojutoomine	57	0	0	1	56	6
9. Majapidamistööd	47	1	0	5	41	5
10. Transport	5	0	0	3	2	1
11. Asjaajamine	46	1	0	1	44	5
12. Riietumine	11	0	0	0	11	1
13. Vajab pidevat järelvalvet ja hooldust	6	2	0	4	0	1

Kõige enam vajasis erinevate toimingute sooritamisel abi üle 65-aastased isikud. Nagu eespool märgitud, oli enim vaja abi toidu valmistamisel, pesemisel ja õues liikumisel ning seda kõigi vanuserühmade lõikes. Ülevaate abi vajadusest vanusegrupiti annab järgnev joonis.

Joonis 24. Erinevas vanuses hooldatavate osakaal abivajaduse üldmahus

3. Sotsiaalteenused

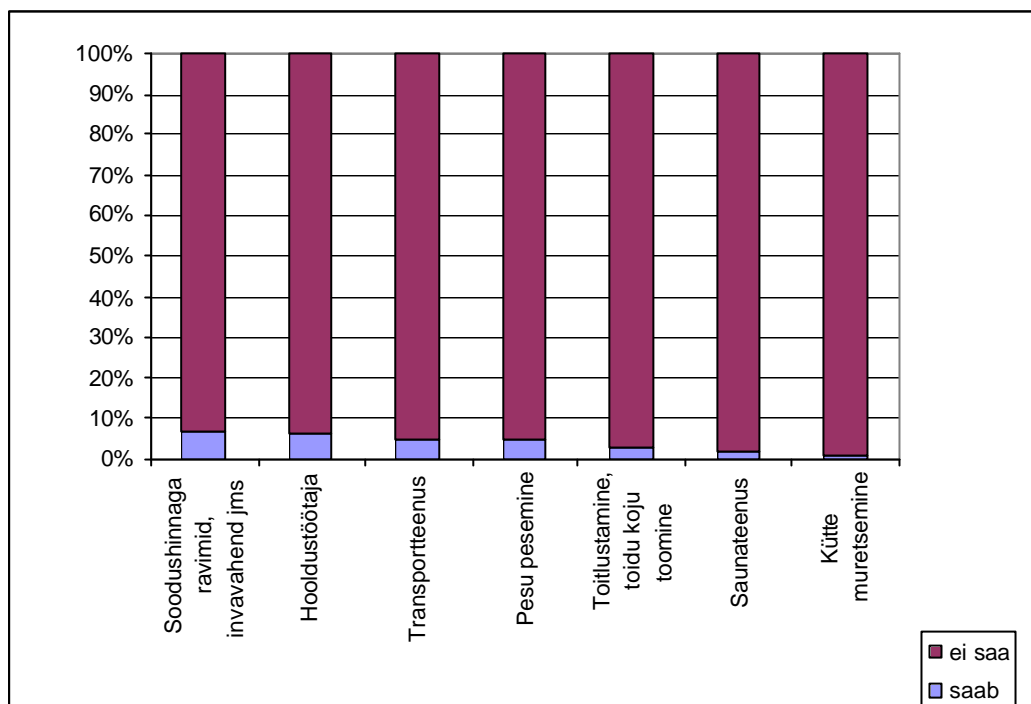
3. 1. Sotsiaalteenused, milliseid hooldatav saab kohalikult omavalitsuselt

Sotsiaalteenused, mida hooldatav sai kohalikult omavalitsuselt, märkisid küsitletud ise ja need sai grupeerida 7-sse rühma. 207-st hooldatavast sai kohalikult omavalitsuselt teenuseid vaid 40 isikut ehk 19% vastanutest. Ülejäänud 167 ehk 81% vastanutest kohalikult omavalitsuselt teenuseid ei saanud. Ülevaate erinevat liiki teenuste saamisest kohalikult omavalitsuselt annab järgnev joonis.

Kõige enam saadi kohalikult omavalitsuselt soodushinnaga ravimeid, invavahendeid jms ning hooldustöötaja abi – vastavalt 14 ja 13 hooldatavat. Nimetatud teenuseid sai kokku 68 % kõigist kohalikult omavalitsuselt teenuseid saanud isikutest.

Mõned isikud said kohalikult omavalitsuselt mitut erinevat teenust. 28 hooldatavat ehk 70% teenust saanud isikutest sai vaid ühte teenust, 9 hooldatavat ehk 23% sai kahte erinevat teenust. Kolme erinevat teenust sai 2 ja nelja teenust 1 hooldatav.

Joonis 25. Kohalikul omavalitsuselt erinevaid teenuseid saanud hooldatavate osatähtsus vastanute üldarvus

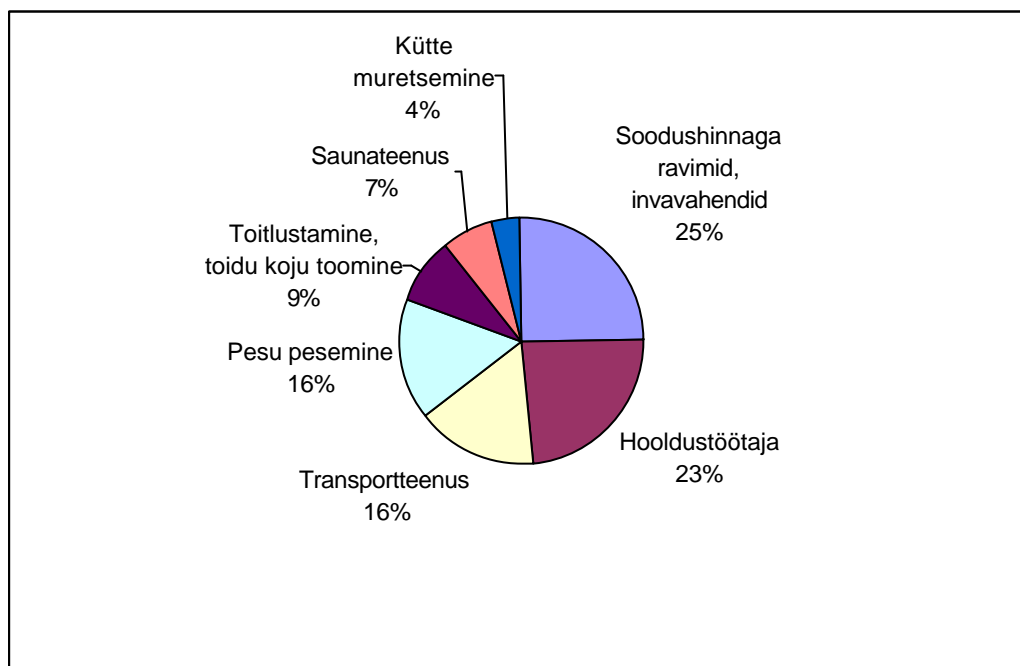
Tabel 25. Kohalikul omavalitsuselt erinevaid teenuseid saanud hooldatavad vanuserühmade lõikes

Teenuse liik	Teenuste saajad kokku	sealhulgas vanuserühmade järgi			
		alla 45	45-55	55-65	üle 65
1. Toitlustamine, toidu koju toomine	5				5
2. Transportteenus	9	1		4	4
3. Hooldustöötaja	13	1		1	11
4. Soodushinnaga ravimite, invavahendite jms hankimine	14			4	10
5. Saunateenus	4			1	3
6. Pesu pesemine	9			2	7
7. Kütte muretsemine	2			1	1
Kokku	56	2	0	13	41

Enamik kohalikult omavalitsuselt teenust saanud isikutest ehk 73% olid üle 65-aastased. 55-65-aastased moodustasid 23% kõigist kohalikult omavalitsuselt teenust saanud hooldatavatest. 45-55-aastased hooldatavad ei saanud kohalikult omavalitsuselt teenuseid ja alla 45-aastastest sai teenust vaid kaks hooldatavat, kellest ühele osutati transportteenust ja teise juures käis hooldaja kodus.

Erinevate teenuste jaotumust kohaliku omavalitsuse poolt hooldatavatele osutatud teenuste üldmahus iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 26. Kohalikult omavalitsuselt saadud teenuste struktuur

3.2. Sotsiaalteenused, mida hooldatav vajab

Sotsiaalteenused, mida hooldatav vajab, märkisid küsitletud ise ja neid sai grupeerida 8-sse rühma.

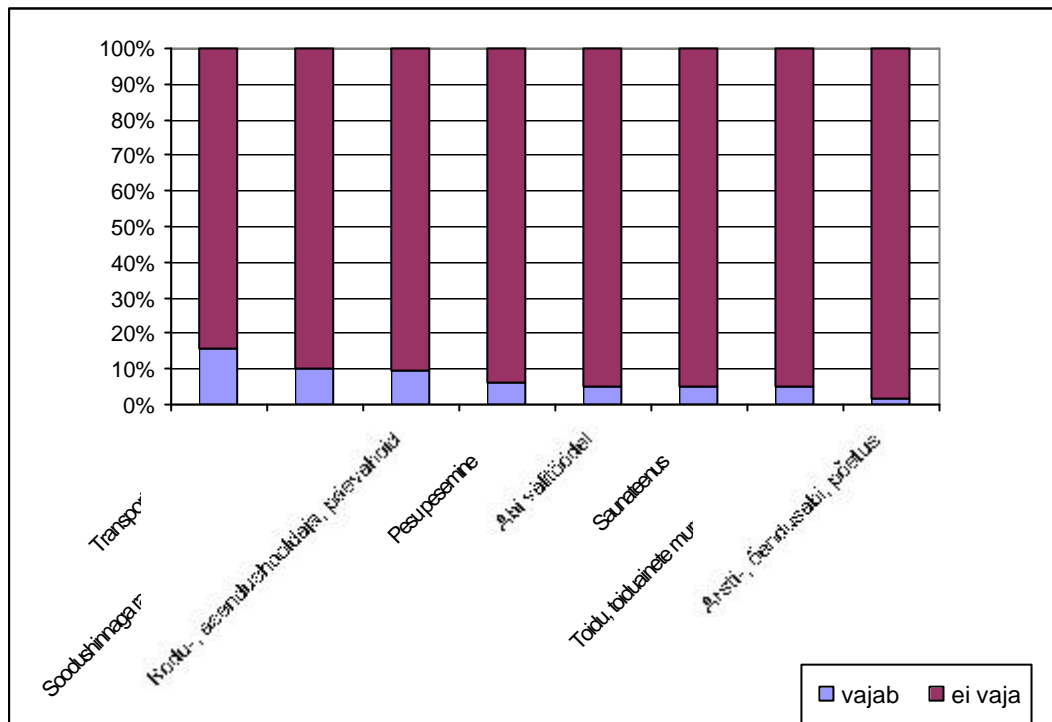
120 eakat ja puudega isikut ehk 58% vastanute üldarvust vajab kohalikult omavalitsuselt erinevaid sotsiaalteenuseid ja 87 hooldatavat ehk 42% vastanutest neid ei vajanud.. Ülevaate erinevat liiki sotsiaalteenuste vajadusest annab järgnev joonis.

Kõige enam vajasid transportteenust, soodushinnaga ravimeid, invavahendeid jms ning kodu-, asendushooldajat, päevahoidu – vastavalt 33, 21 ja 20 hooldatavat. Nimetatud teenuseid vajab kokku 61% kõigist sotsiaalteenuseid soovivatest isikutest.

Mõned isikud vajavad mitut erinevat sotsiaalteenust. 70 hooldatavat ehk 80% teenuse vajajatest soovis vaid ühte teenust, 13 hooldatavat ehk 23% soovis kahte erinevat teenust. Kolme erinevat teenust vajab 4 hooldatavat ehk 5%.

Erinevate sotsiaalteenuste vajadust iseloomustab järgnev tabel ja joonis. Enamik sotsiaalteenuseid vajavatest isikutest ehk 88% olid üle 65-aastased. 55-65-aastaste ja alla 45-aastaste vanuserühm moodustasid kumbki vaid 6% kõigist sotsiaalteenust vajavatest hooldatavatest. 45-55-aastastest hooldatavatest vajas vaid üks soodushinnaga ravimeid.

Joonis 27. Erinevaid sotsiaalteenuseid vajavate hooldatavate osa vastanute üldarvust

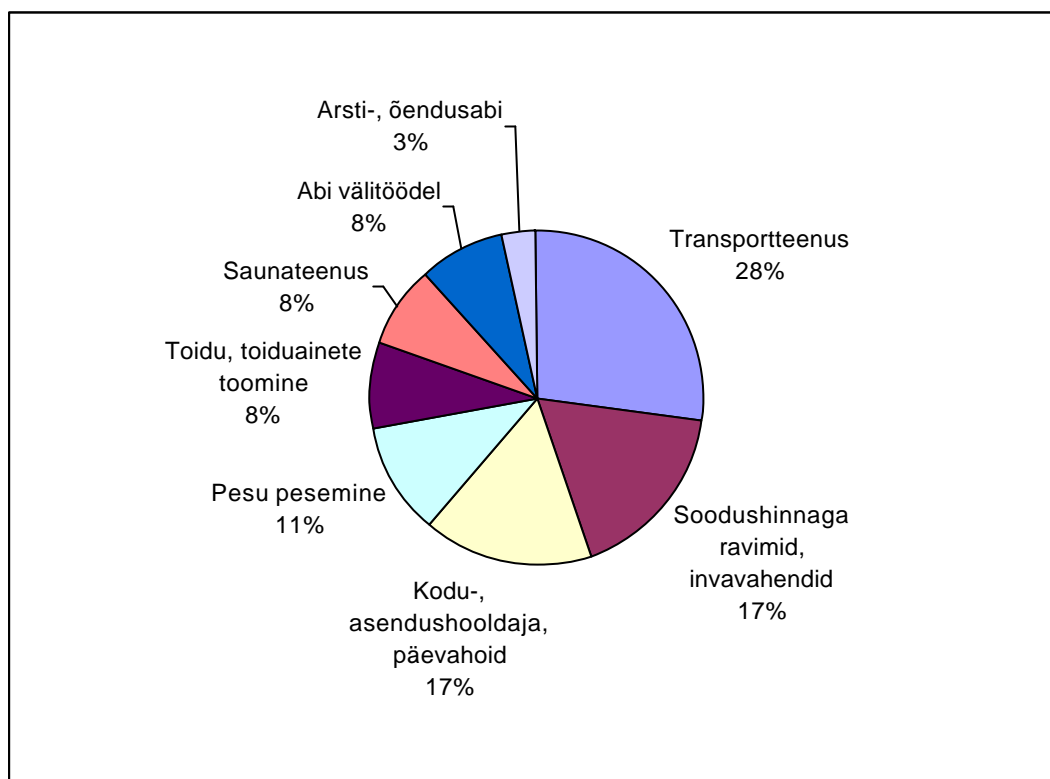

Tabel 26. Erinevaid sotsiaalteenuseid vajavad hooldatavad vanuserühmade lõikes

Teenuse liik	Teenuste vajajaid kokku	sealhulgas vanuserühmade järgi			
		alla 45	45-55	55-65	üle 65
1. Kodu-, asendushooldaja, päevahoid	20			1	19
2. Transporditeenus	33	2		2	29
3. Toidu või toiduainete kohaletoomine	10	1			9
4. Saunateenus	10	1		1	8
5. Arsti-, õendusabi, põetusala teenus	4				4
6. Abi välitöödel (sh kütte muretsemine ja ladustamine)	10			1	9
7. Soodushinnaga ravimite, invavahendite hankimine	21	2	1	1	17
8. Pesu pesemine	13	1		1	11
Kokku	121	7	1	7	106

Hooldatavate poolt soovitud erinevate sotsiaalteenuste osatähtsust vajatavate teenuste üldmahus iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 28. Vajatavate sotsiaalteenuste osatähtsus

Nagu eelpooltoodust järeldub, olid kohalikult omavalitsuselt saadud sotsiaalteenuste struktuuris kõige tähtsamad soodushinnaga ravimite, invavahendite jms saamine, hooldustöötaja abi ja transporditeenus.

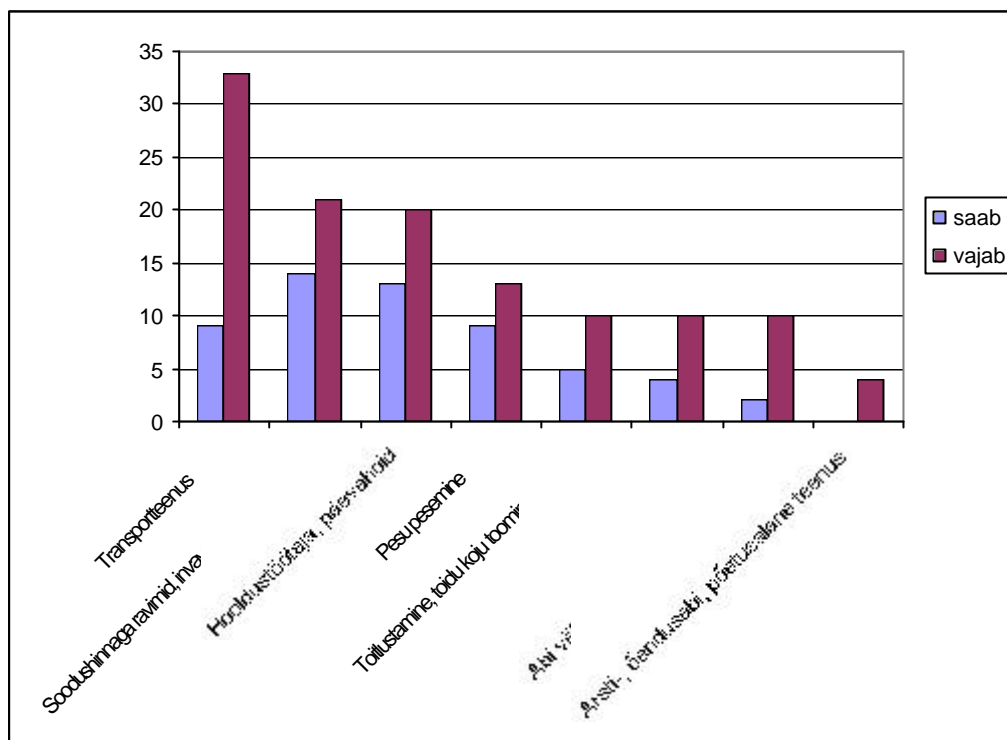
Teenuste hulgas, mida vajatakse, oli kõige tähtsam transporditeenus, järgnesid soodushinnaga ravimite, invavahendite jms saamine ning kodu-, asendushooldaja, päevahoiu kasutamine. Lisaks juba osutatule saunateenust ei vajatud.

Sotsiaalteenus, mida vajatakse, kuid mida kohalik omavalitsus küsitletud hooldatavatele seni osutanud ei ole on arsti-, õendusabi, põetusala teenus.

Võrreldes kohalikult omavalitsuselt teenuseid saanud hooldatavate arvu ja teenuseid vajavate hooldatavate arvu, selgub, et kõigi teenuserühmade osas on sotsiaalteenuse vajadus osutatud teenustest kõige suurem.

Kohalikult omavalitsuselt saadud teenustest ja nende vajadusest annab võrdleva ülevaate järgnev joonis.

Joonis 29. Kohalikul omavalitsuselt erinevaid sotsiaalteenuseid saanud ja neid vajavad hooldatavad

4. Eaka suhted lähisugulastega

Vastanud 207-st eakast või puudega isikust 2%-l ei olnud lähisugulasi. Enamikul vastanutest - üle 80% - olid suhted head või väga head ja 15% ei osanud suhteid määratleda, vastasid "ei oska öelda". Ülevaate eaka või puudega isiku suhetest lähisugulastega annab järgnev tabel.

Tabel 27. Hooldatavate jaotumine suhete järgi lähisugulastega vanuse, soo ja rahvuse lõikes

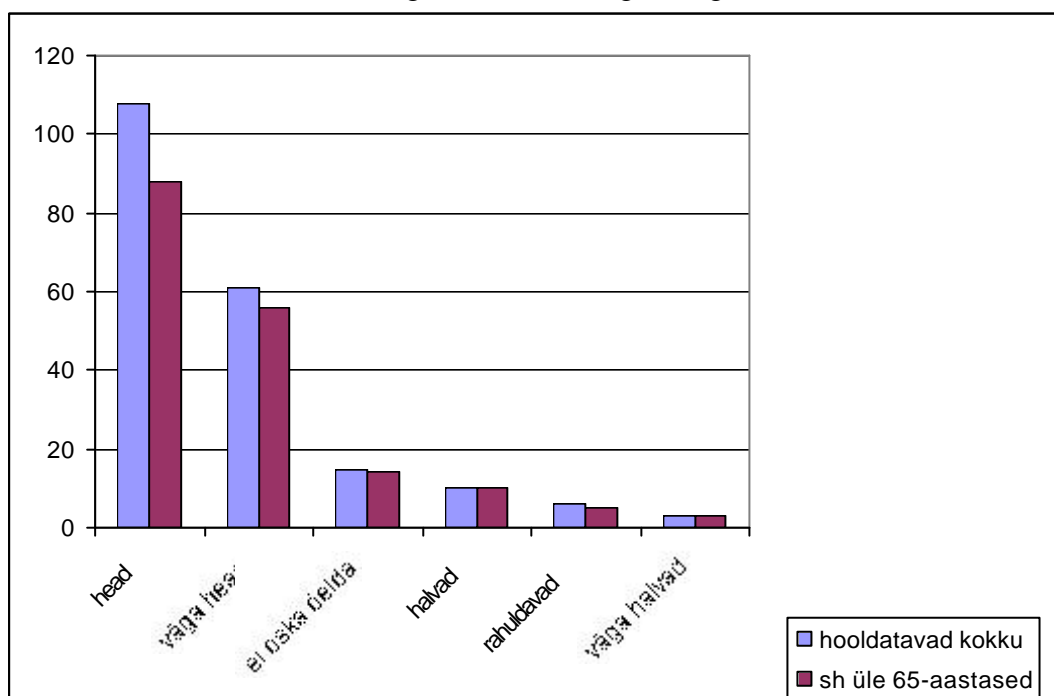
Suhted lähisugulastega	Kokku	sh vanuserühmade järgi				sh soo järgi		sh rahvuse järgi		
		Alla 45	45-55	55-65	üle 65	Mehed	naised	eestlased	venelased	muud
ei ole sugulasi	4	0	0	1	3	1	3	4	0	0
väga head	61	0	1	4	56	19	42	57	4	0
Head	108	7	1	12	88	37	71	92	11	5
väga halvad	3	0	0	0	3	1	2	2	0	1
Halvad	10	0	0	0	10	4	6	10	0	0
rahuldavad	6	0	0	1	5	1	5	11	0	0
ei oska öelda	15	1	0	0	14	6	9	6	4	0
Kokku	207	8	2	18	179	69	138	182	19	6

Naistel oli väga häid suhteid mõnevõrra rohkem ja heade ning halvade suhete osa veidi väiksem kui meestel. Väga head suhted olid 28%-l meestest ja 30%-l naistest, head suhted 54%-l meestest ja 51%-l naistest.. Halvad suhted olid 6% meestest ja 4%-l naistest.

Eesti rahvusest hooldatavatel olid lähisugulastega head ja väga head suhted vastavalt 51%-l ja 31%-l ning vene rahvusest hooldatavatel vastavalt 58%-l ja 21%-l vastava rahvusrühma vastanutest. Kui eesti rahvusest isikutel oli halvad ja väga halvad suhted lähisugulastega 6%-l vastava rahvusrühma vastanutest, siis vene rahvusest hooldatavatel selliseid suhteid ei esinenud.

Alla 65-aastastest hooldatavatest, keda hooldatavate hulgas oli suhteliselt vähe, hindas enamik ehk 71% oma suhteid lähisugulastega heaks, väga heaks hindas neid 18% selles vanuses isikutest. Halvaks ja väga halvaks suhteid ei hinnatud. Eakate ja puudega isikute hinnanguid oma suhetele lähisugulastega iseloomustab järgnev joonis, kus on eraldi esitatud kõige enam hooldatavaid hõlmava vanuserühma - üle 65-aastasete - hinnangud.

Joonis 30. Hooldatavate hinnang suhetele lähisugulastega

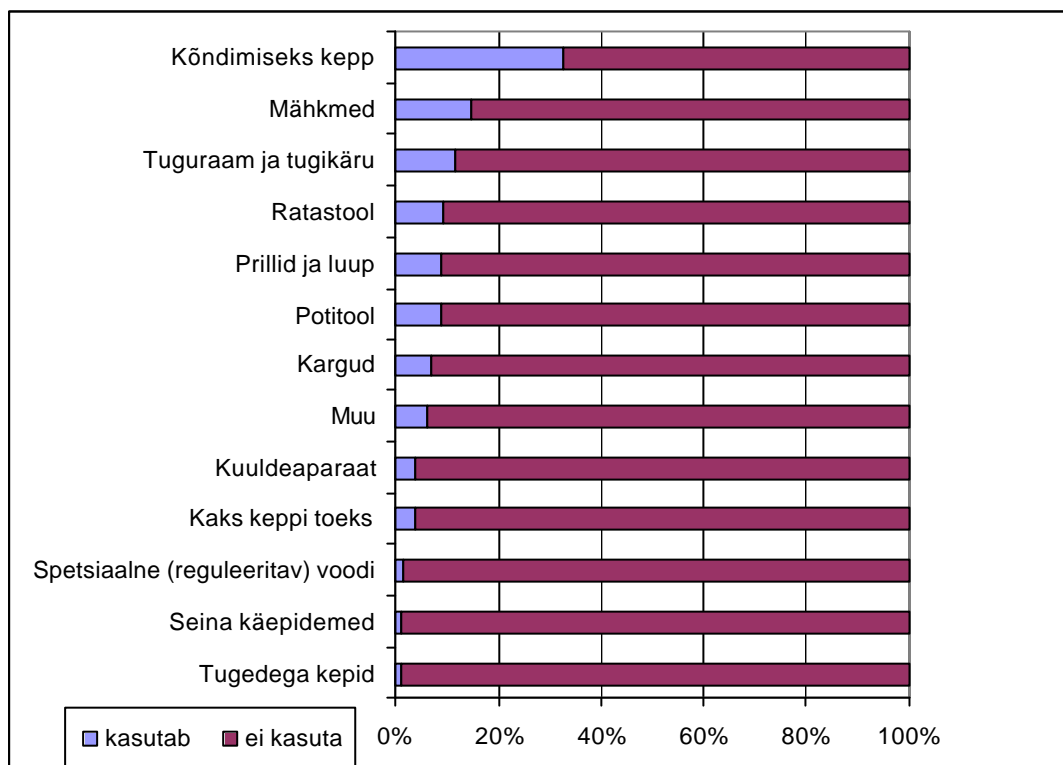
5. Abivahendid

Kasutusel olevad ja lisaks olemasolevatele täiendavalt vajatavad abivahendid märgiti küsitletute endi poolt ja need sai jaotada 13-sse rühma. Muude abivahendite rühma on lülitatud: reguleeritav tool koos käepidemetega, valge kepp, siiber, hügieenivahendid, südamestimulaator, kõnetoru, korsett, käe- ja jalaproteesid, silmaprotees, tõstmisraam, söötmislaud, kõrvaklapp vaegkuuljale televiisor või raadio kuulamiseks, millest igat neist kasutasid või vajasisid vaid üks või paar hooldatavat.

Abivahendeid ei kasutanud 52 hooldatavat ehk 25% vastanute üldarvust. 155-st abivahendite kasutajast vajab 62% ühte, 29% kahte, 8% kolme ja 1% nelja abivahendit.

Erinevate abivahendite kasutajaid iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 31. Abivahendite kasutajate jagunemine küsitletute seas

Kõige enam kasutasid küsitletud eakad ja puudega hooldatavad abivahendina tavalist keppi kõndimiseks – 33% vastanute üldarvust. Järgnesid mähkmed ja tugiraam ning tugikäru, vastavalt 15% ja 12%-ga.

Abivahendeid ei vajanud olemasolevatele lisaks 145 hooldatavat ehk 70% vastanute üldarvust. 62-st täiendavalt abivahendit vajavast hooldatavast vajab 82% ühte ja 18% kahte abivahendit.

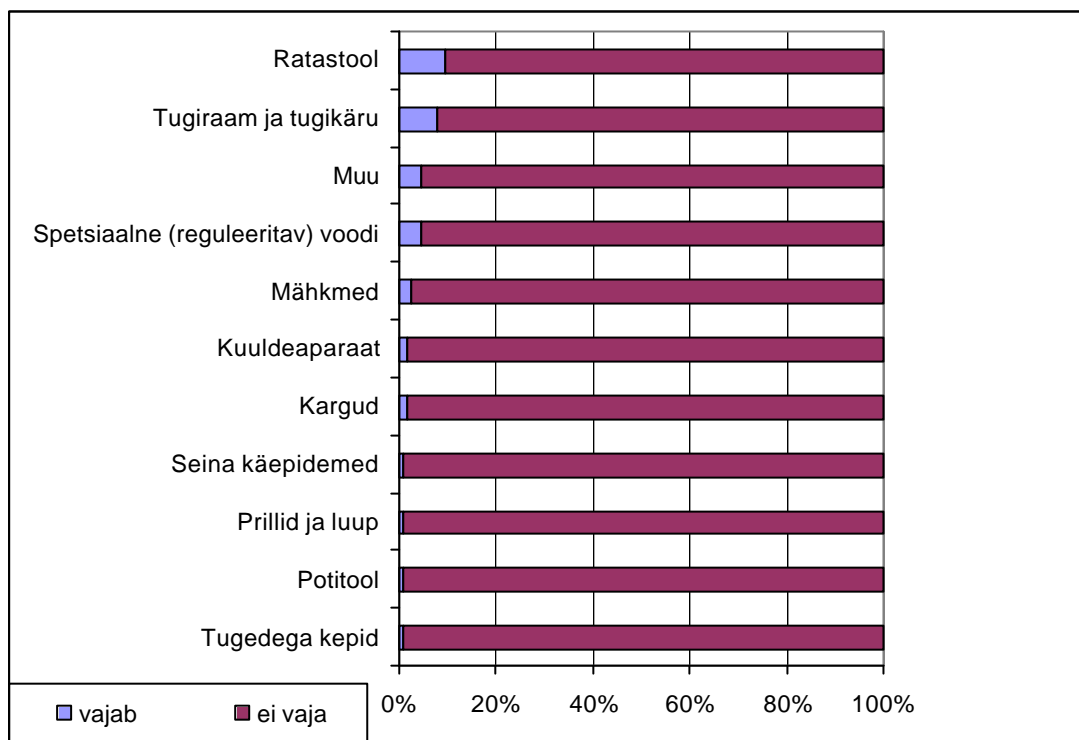
Erinevaid abivahendeid vajavate hooldatavate osa küsitlusele vastanute hulgas iseloomustab järgnev joonis.

Kõige enam kasutatav abivahend, kõndimiskepp, oli kõigil küsitletutel, kes seda vajasis, juba olemas ja selle järgi täiendavat vajadust ei olnud. Samuti ei vajatud täiendavalt kahte keppi toeks. Kõige enam vajati ratastooli – 10% vastanute koguarvust vajab seda lisaks olemasolevatele abivahenditele. Täiendavalt vajatavate ratastoolide arv oli suurem kasutusel olevatest. Oluliselt suurem oli ka spetsiaalsete

(reguleeritavate) voodite vajadus. Suhteliselt palju vajatakse täiendavalt tugiraami ja tugikäru - 8% vastanutest vajab neid lisaks olemasolevatele abivahenditele.

Hooldavate erinevate abivahendite kasutamisest ja täiendavast vajadusest annab ülevaate järgnev joonis ja ka tabel.

Joonis 32. Abivahendeid täiendavalt vajavate hooldatavate osatähtsus vastanute üldarvus

Tabel 28. Abivahendite kasutamine ja täiendav vajadus hooldatavate vanuserühmade lõikes

Abivahend	Kokku		sealhulgas vanuserühmade järgi							
	kasutab	Vajab	Alla 45		45-55		55-65		üle 65	
			Kasutab	vajab	kasutab	vajab	kasutab	vajab	kasutab	vajab
1. Ratastool	19	20	2	0	0	0	3	0	14	20
2. Kaks keppi toeks	8	0	0	0	0	0	0	0	8	0
3. Tugedega kepid	2	2	0	0	0	0	0	0	2	2
4. Kõndimiseks kepp	68	0	0	0	0	0	3	0	65	0
5. Kargud	14	3	0	0	0	0	2	0	12	3
6. Potitool	18	2	0	0	0	0	2	0	16	2
7. Tugiraam ja tugi-käru	24	16	0	0	0	0	1	0	23	16
8. Prillid ja luup	18	2	0	0	0	0	0	0	18	2
9. Mähkmed	30	5	0	0	0	0	2	1	28	4
10. Seinä käepidemed	2	2	0	0	0	0	1	0	1	2
11. Spetsiaalne (reguleeritav) voodi	3	9	0	0	0	0	0	0	3	9
12. Kuuldeaparaat	8	3	0	0	0	0	0	0	8	3
13. Muu	13	9	0	0	0	0	1	3	12	6
Kokku	227	73	2	0	0	0	15	4	210	69

Alla 45-aastastest hooldatavatest kasutas abivahendina ratastooli vaid 2, täiendavaid abivahendeid sellesse vanuserühma kuulunud isikud ei vajanud. Põhilise osa abivahendite kasutajatest ja vajajatest moodustasid üle 65-aastased. Enamik kasutatavatest ja täiendavalt vajatavatest abivahenditest on vajalikud liikumise võimaldamiseks või kergendamiseks, aga samuti voodihaige hooldamise kergendamiseks ning nägemis- ja kuulmispuude leevendamiseks.

6. Hooldatava viibimine haiglas

207-st hooldatavast 166 ehk 80% on viibinud haiglas ja 41 ehk 20% ei ole seal viibinud. 12 haiglas viibinut ei näidanud sealviibimise põhjust.

Haiglas on viibinud 79% hooldatavatest naistest ja 82% meestest, 79% eesti rahvusest ja 84% vene rahvusest hooldatavatest.

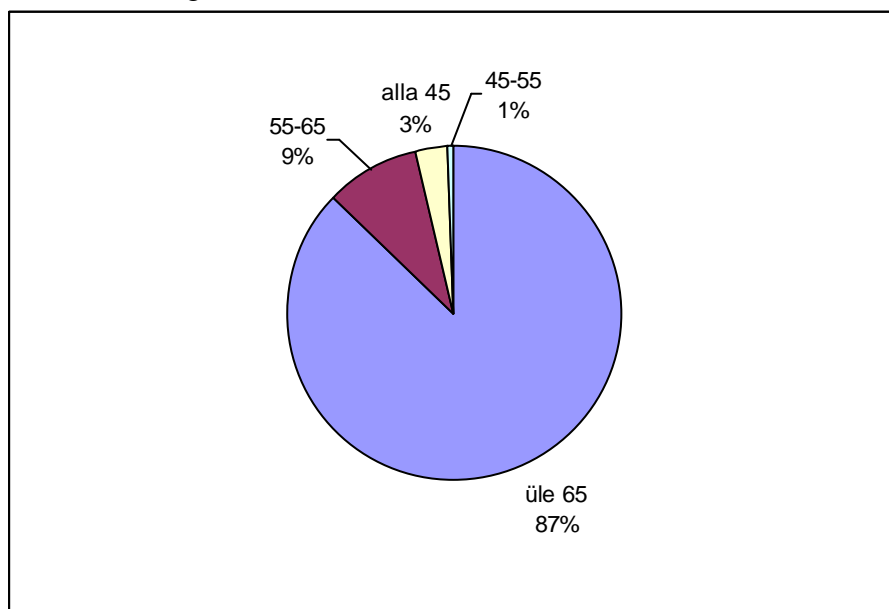
Hooldatavate haiglas viibimist iseloomustab vanuse, soo ja rahvuse järgi järgnev tabel.

Tabel 29. Hooldatavate viibimine haiglas

Haiglas viibimine	Hooldatavaid kokku	sealhulgas								
		vanuserühmade järgi				soo järgi		rahvuse järgi		
		alla 45	45-55	55-65	üle 65	naine	mees	eestlane	venelane	muu
ei ole	41	3	1	3	34	29	12	38	3	
on (näitab põhjust)	154	5	1	12	136	100	54	135	13	6
on (ei näita põhjust)	12			3	9	9	3	9	3	
Kokku	207	8	2	18	179	138	69	182	19	6

Nagu võis eeldada, moodustasid enamuse haiglas viibinutest vanemaealised. Seda iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 33. Haiglas viibinute vanuseline määratlus.

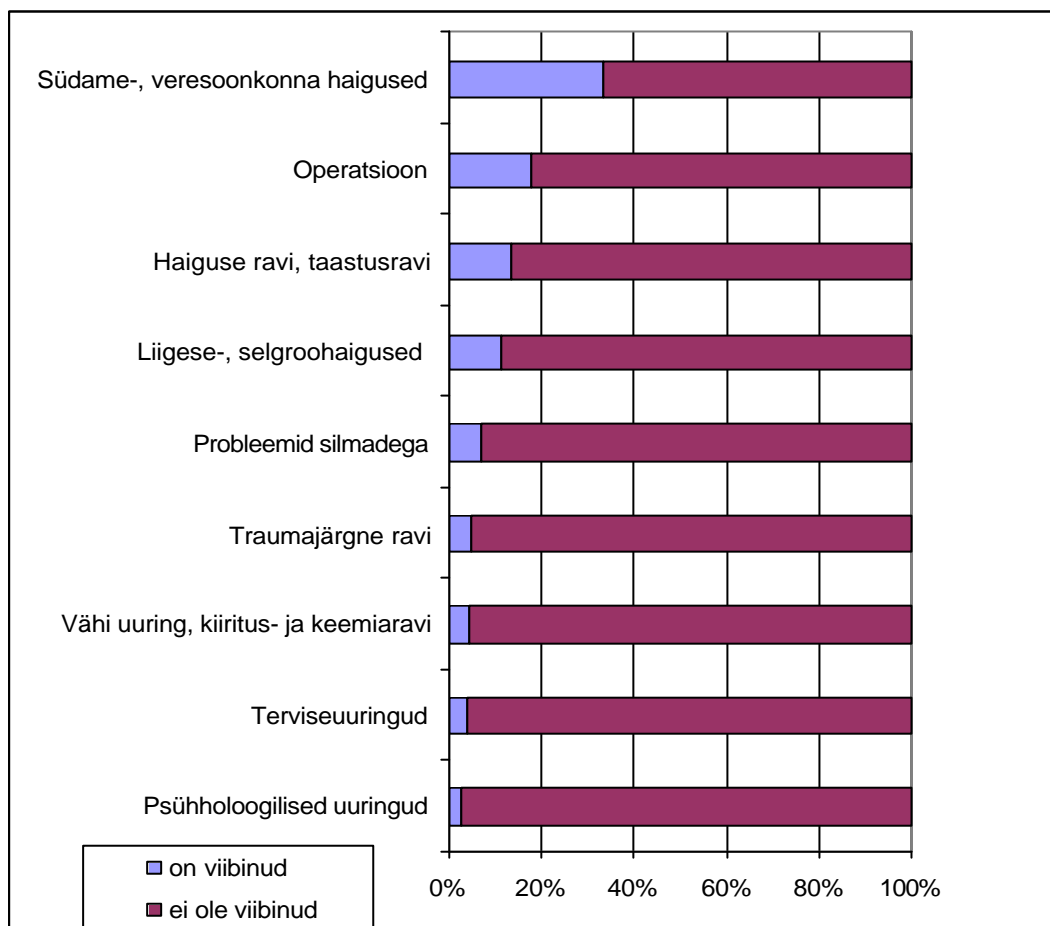

6.1. Haiglas viibimise põhjused

Haiglas viibimise põhjus märgiti hooldatavate endi poolt ja need sai jaotada 9-sse rühma.

Haiglas viibinute jagunemist põhjuste järgi iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 34. Haiglas viibimise põhjuste jagunemine

Südame-, veresoonehaiguste tõttu viibis haiglas 33% ja erinevate operatsioonide tõttu 18% küsitlusele vastanute üldarvust. Põhihaiguse ravi kõrval põhjustasid hooldatavate haiglas viibimist operatsioonid, traumad ja uuringud.

Haiglas viibinud ja sealviibimise põhjused ära märkinud 154-st hooldatavast 68% viibis haiglas ühe põhjuse tõttu, 29% kahe erineva ja 3% kolme erineva põhjuse tõttu.

Haiglas viibimise erinevad põhjused jaotusid 9-sse rühma ja neid märgiti 205 korda.

Ülevaate eaka ja puudega isiku haiglas viibimise põhjustest annab vanuserühmade lõikes järgnev tabel.

Tabel 30. Haiglas viibimise põhjused hooldatavate vanuserühmade lõikes

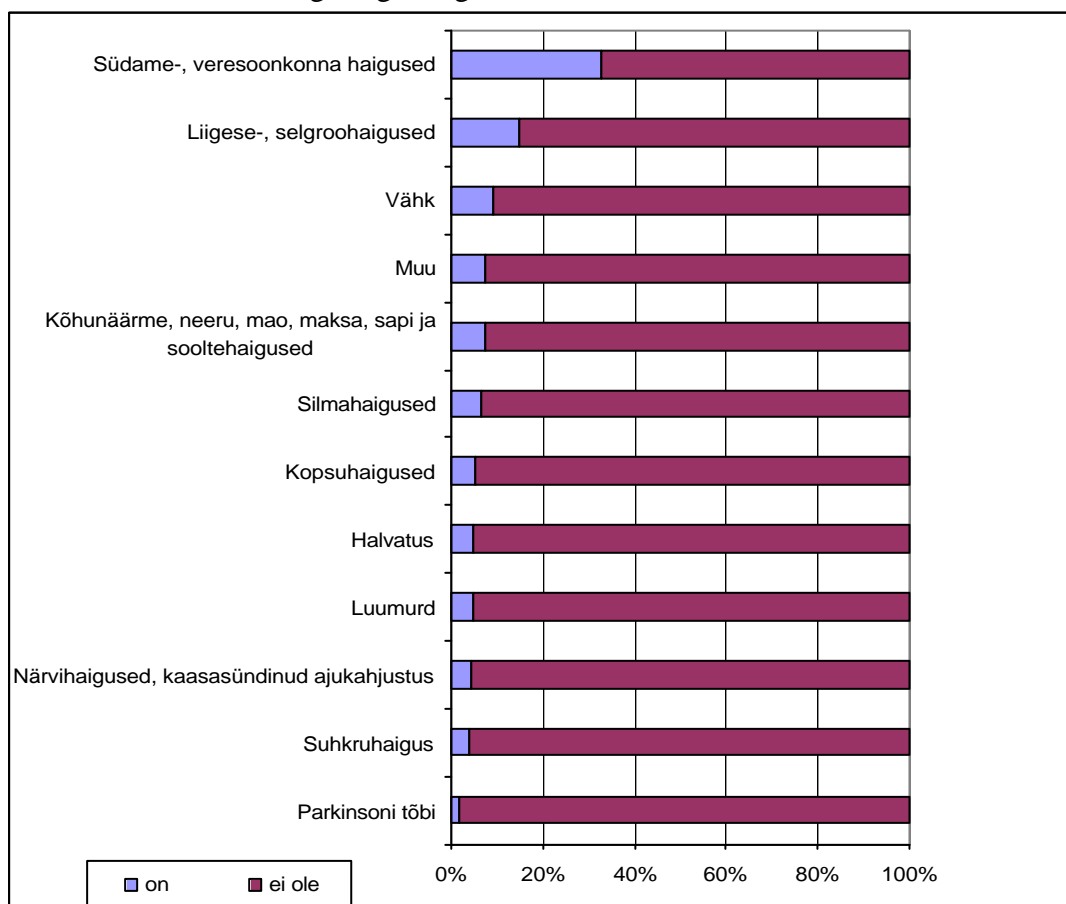
Haiglas viibimise põhjus	Kokku	sealhulgas vanuserühmade järgi				Põhjuse osatähtsus, %
		alla 45	45-55	55-65	üle 65	
1. Psühholoogilised uuringud	6	1	1	0	4	3
2. Südame-, veresoonehaigused	69	0	0	5	64	34
3. Liigese-, selgroohaigused	24	0	0	2	22	12
4. Operatsioon	37	0	0	5	32	18
5. Haiguse ravi, taastusravi	28	3	0	2	23	14
6. Traumajärgne ravi	10	0	0	2	8	5
7. Vähi uuring, kiiritus- ja keemiaravi	9	0	0	1	8	4
8. Probleemid silmadega	14	1	0	1	12	7
9. Terviseuuringud	8	1	0	1	6	4
Kokku	205	6	1	19	179	100

Teistest oluliselt enam viibisid haiglas üle 65-aastased hooldatavad ja seda põhiliselt südame-, veresoonehaiguste ning mitmesuguste operatsioonide tõttu.

6.2. Haiglas viibimise põhjustanud haigused

Haigused, mis põhjustasid viibimise haiglas, märgiti hooldatavate endi poolt ja neid sai jaotada 12-sse rühma. Kuna kõhunäärme, neeru, mao, maksa, sapi ja sooltehaigusi esines igat kas ühel või paaril vastanul, liideti need ühte gruppi. Erinevate haigustega haiglas viibinute määra küsitlusele vastanute üldarvust annab ülevaate järgnev joonis.

Joonis 35. Erinevate haigustega haiglas viibinute osatähtsus küsitletute üldarvust

Haigustest, mis põhjustas hooldatava viibimise haiglas, olid esikohal südame-, veresoonekonna haigused - põhiliselt infarkt ja insult. 33% küsitlusele vastanud hooldatavatest viibis haiglas just nimetatud haiguste tõttu. Järgnesid liigese- ja selgroohaigused 15%-ga. Hooldatavate seas märkimisväärselt levinud haiguseks oli ka vähktõbi, mille tõttu viibis haiglas 9% vastanutest.

Haiglas viibinud ja sealviibimise põhjused ära märkinud 154-st hooldatavast 65% viibis haiglas ühe põhjuse tõttu, 27% kahe erineval ja 8% kolmel erineval põhjusel. Haiglas viibimise põhjused jaotusid 12-sse rühma ja neid märgiti 214 korda.

Ülevaate haigustest, mis põhjustas eaka ja puudega isiku haiglas viibimise, annab vanusegruppide lõikes järgnev tabel.

Tabel 31. Haigused, mis põhjustasid haiglas viibimise hooldatava vanuserühmade lõikes

Haigused, mille tõttu hooldatav viibis haiglas	Kokku	sealhulgas vanuserühmade järgi				Põhjuse osatähtsus, %
		Alla 45	45-55	55-65	üle 65	
1. Luumurd	10	0	0	2	8	5
2. Südame-, veresoonekonna haigused	68	0	0	5	63	32
3. Liigese-, selgroohaigused	31	0	0	3	28	14
4. Vähk	19	0	0	3	16	9
5. Suhkruhaigus	8	1	0	2	5	4
6. Närvihaigused, kaasasündinud ajukahjustus	9	1	1	1	6	4
7. Kopsuhaigused	11	0	0	3	8	5
8. Kõhunäärme, neeru, mao, maksa, sapi ja sooltehaigused	15	0	0	2	13	7
9. Parkinsoni tõbi	4	0	0	0	4	2
10. Silmahaigused	14	0	0	1	13	7
11. Halvatus	10	1	0	1	8	5
12. Muu*	15	1	0	3	11	7
Kokku	214	4	1	26	183	100

* muu haiguse rühma kuuluvad: epilepsia, gangreen, kilpnäärmehaigus, kõrvahaigus, vesitõbi, veenipõletik ja haavandtõbi, millest igapähe esines vaid üks või paar juhtu.

Kõige enam põhjustasid haiglas viibimist südame-, veresoonekonna haigused – põhiliselt infarkt ja insult. Järgnesid liigese-, selgroohaigused ja vähk. Nagu haiglas viibimise põhjuste juures märgitud, viibisid haiglas enamjaolt üle 65-aastased isikud.

III Hooldaja koolitusvajadus

1. Kas ja kust on saadud koolitust eaka hooldamiseks

Organiseeritud koolitust eaka hooldamiseks on saanud vaid 8 hooldajat ehk 4% küsitletud hooldajate üldarvust. 199-st koolitusel mitteosalenust 45 ehk 23% oli end koolitanud iseseisvalt kirjandust lugedes ja 154 ehk 77% ei olnud saanud mingeid teadmisi. Siinjuures tuleb märkida, et osa eakate hooldajatest ei vajagi spetsiaalset koolitust, osa aga puudub info koolitusvõimaluste kohta.

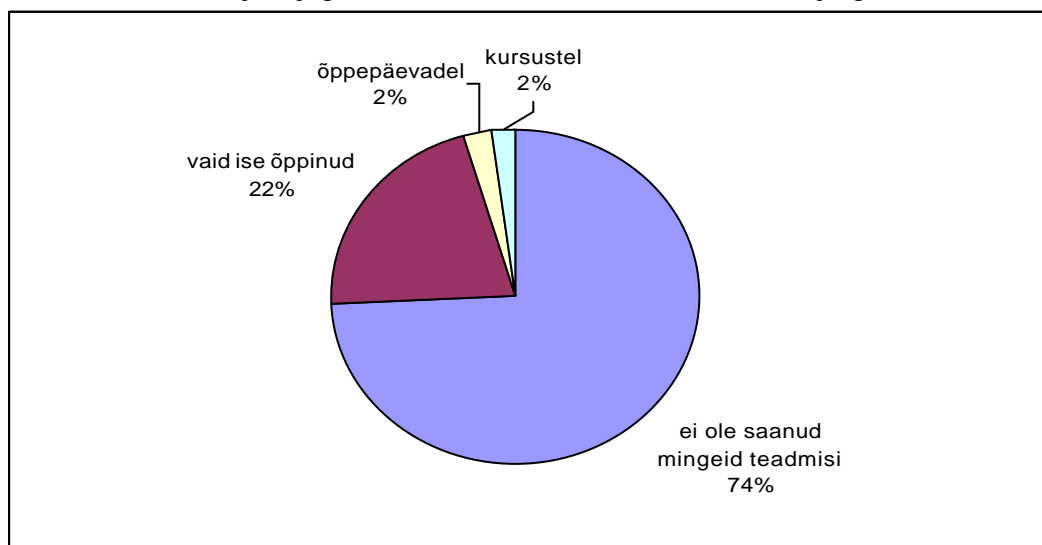
Koolituse saamise viisidest nii hooldaja vanuse, soo kui ka rahvuse järgi annab täpsema ülevaate järgnev tabel.

Tabel 32. Hooldajad, kes on saanud erinevat koolitust eaka hooldamiseks vanuse, soo ja rahvuse lõikes

Koolituse saamine	Hooldajaid kokku	sealhulgas								
		Vanuserühmade järgi				soo järgi		rahvuse järgi		
		Alla 45	45-55	55-65	üle 65	naine	mees	eestlane	venelane	muu
1. Kursused	2	2				2		2		
2. Õppepäevad	3	1	1		1	3		3		
3. Kursused ja õppepäevad	1	1				1		1		
4. Kursused ja ise õppinud	1	1				1		1		
5. Õppepäevad ja ise õppinud	1		1			1		1		
6. Ei ole koolitust saanud, kuid ise õppinud	45	9	10	12	14	37	8	42	3	
7. Ei ole koolitust saanud ega ise õppinud	154	28	35	35	56	109	45	133	19	2

Teadmiste omandamise viisidest eaka hooldamisel annab ülevaate järgnev joonis.

Joonis 36. Hooldajate jagunemine teadmiste omandamise viisi järgi

2. Senisest koolitusest

Koolituskursustel ja õppepäevadel on käinud vaid 8 hooldajat ehk 4% vastanutest.

Osaleti järgmistel kursustel:

Abiühing "Üheksavägine" Koolituskeskuses Viljandis - 3 hooldajat,

Anneli Sootsi koolituspäeval (konfliktidega toimetulekuõpetus) – 2 hooldajat,

PK "Inkeri" koolitusel – 1 hooldaja,

Suhkruhaigete Liidu organiseeritud koolitusel – 1 hooldaja,

Mart Parmase koolitusel Kärstnas – 1 hooldaja.

Tänu õpitud erialale või töökogemusele omab hooldamisalaseid teadmisi 11 hooldajat ehk 5% vastanutest, kellest: 1 töötab ise hooldekodus, 1 on saanud vastavat õpet politseis töötades, 1 on õppinud sotsiaalhooldust, 8 on meditsiinitöötajad (arst, meditsiiniõde, hooldusõde või sanitar).

3. Probleemid töös eakatega

101 isikut, ehk 49% 207-st vastanust väitis, et eakaga hooldamisel probleeme ei esine.

Ülejäänud 106-l vastanul oli töös eakaga kas üks või mitu probleemi.

Vastanute poolt märgitud probleemid sai jaotada 12-sse põhirühma ja neid märgiti kokku 142 korral.

Ülevaate eaka ja puudega isiku hooldamisel esinenud probleemidest annab hooldaja vanuserühmade lõikes järgnev tabel

Tabel 33. Eaka ja puudega isiku hooldamisel esinevad probleemid

Probleem	Probleeme kokku	sealhulgas vanuserühmade järgi			
		alla 45	45-55	55-65	üle 65
1. Vaimselt raske, psühholoogiline pinge	14	4	6	3	1
2. Vaba aja-, puhkamisvõimaluse puudumine	24	4	9	7	4
3. Konfliktid, probleemid suhtlemisel hooldatavaga	14	4	1	6	3
4. Probleemid suhtlemisel hooldatava pereliikmetega	2	1	1	0	0
5. Pöetusalsed	8	1	3	1	3
6. Vähene finantseeritus	23	2	6	3	12
7. Füüsiliselt raske	14	3	4	5	2
8. Spetsiifilised probleemid seoses vähihaigusega	2	1	1	0	0
9. Hooldaja enda vanus, tervis	9	0	0	1	8
10. Info puudus teenuste, abivahendite, koolituse kohta	22	8	7	3	4
11. Nõustamise puudumine	6	2	2	2	0
12. Muu	4	2	1	0	1
Kokku	142	32	41	31	38

Kõige enam märgiti eaka hooldamisel probleemiks vaba aja ja puhkamisvõimaluse puudumine, mida märgiti 24-1 korral, mis moodustab 17% kõigist probleemidest.

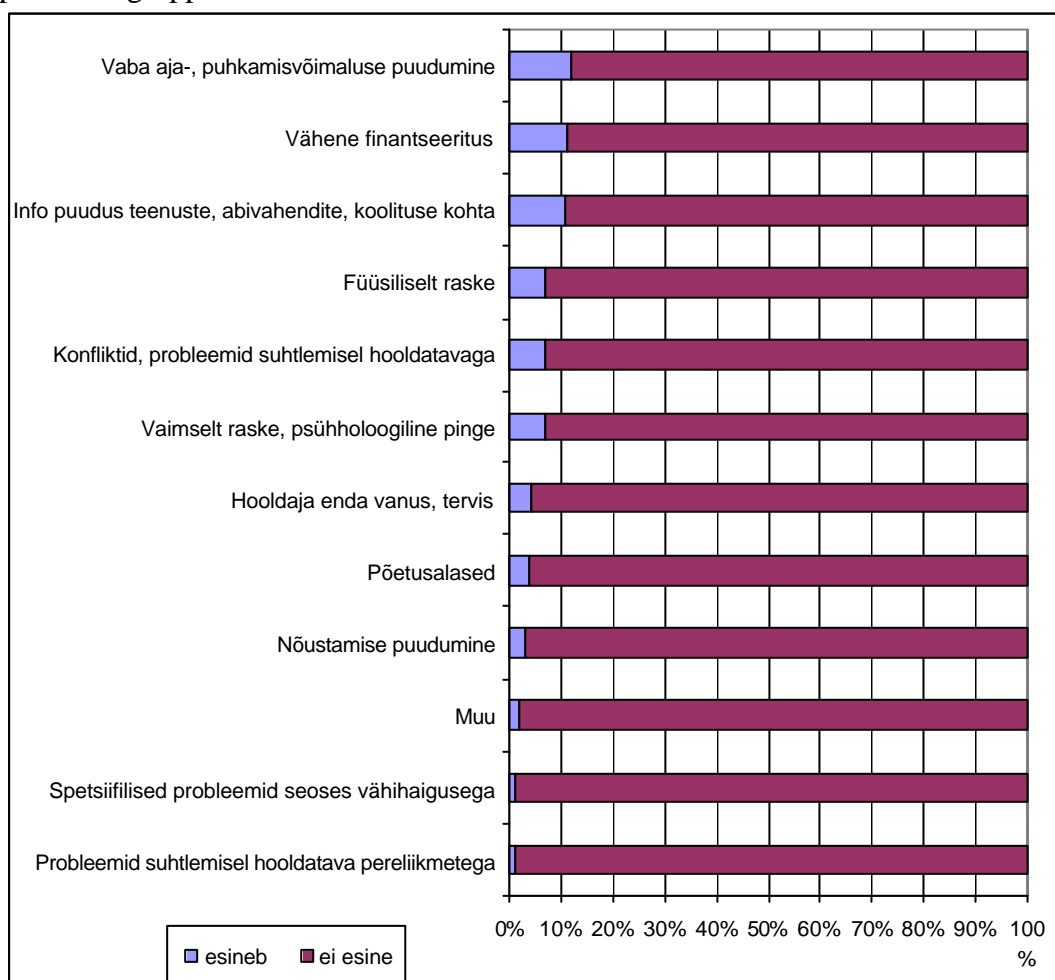
Peaaegu sama oluliseks peeti vähest finantseeritust ja info puudumist teenuste, abivahendite ning koolitusvõimaluste kohta, mida märgiti vastavalt 23 ja 22 korda ning nende osatähtsus oli vastavalt 16% ja 15%. Vähesse finantseerituse all toodi ära väike hooldajatasu, ravimite kõrge hind jms.

Võrdselt märgiti hooldamisega seonduvat psühholoogilist ja füüsilist raskust ning hooldatavaga suhtlemisel tekkivaid konflikte ja probleeme.. Igaüks neist kolmest moodustas 10% ja neist igäihte märkis 14 hooldajat.

Kokku moodustasid need hooldamisel tekkinud probleemid ligi 80% kõigist esilekerkinud probleemidest.

Hooldamisel esinevate probleemide esinemise ja mitteesinemise suhet iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 37. Hooldamisega seotud probleemide esinemine / mitteesinemise/ osatähtsus probleemigruppide lõikes

Arvesse võttes kõigi 207 küsitletu vastuseid, selgub, et kõige suurem probleem on vaba aja ja puhkamisvõimaluse puudumine – 12%-l vastanutel. Kõige vähem oli muret hooldatava pereliikmetega suhtlemise ja vähihaigusega seotud spetsiifiliste probleemide osas – kummagi nimetatuga oli probleeme vaid 1%-l vastanutest.

4. Koolituse liigid ja teemade valik

126 hooldajat, ehk 61% vastanutest ei vajanud koolitust eaka või puudega inimese hooldamiseks. Mõned nimetatutest ei osanud märkida, millist koolitust nad vajavad.

81 vastanut ehk 39% nende üldarvust vajas kas üht või mitut liiki koolitust. Vastanute poolt kirja pandud vajalikud koolituse teemad sai jaotada 5-e põhirühma ja neid märgiti kokku 86 korda.

Eaka ja puudega isiku hooldaja koolituse vajadust iseloomustab järgnev tabel.

Tabel 34. Erinevat liiki koolituse vajaduse jaotumine hooldaja vanuserühmade lõikes

Koolituse liik	Koolituse vajadus kokku	sealhulgas hooldaja vanuserühmade järgi			
		alla 45	45-55	55-65	üle 65
Enesehoiualane, hingehoid	8	5	1	2	0
Meditsiini-, põetusalane	28	8	5	7	8
Psühholoogiaalane	24	10	6	5	3
Vanuriga või puudega isikuga toimetulekuõpetus	16	5	5	3	3
Suhtlemine vähihaigega	5	0	3	1	1
Puudega inimeste pere koolitus	5	1	0	2	2
Kokku	86	29	20	20	17

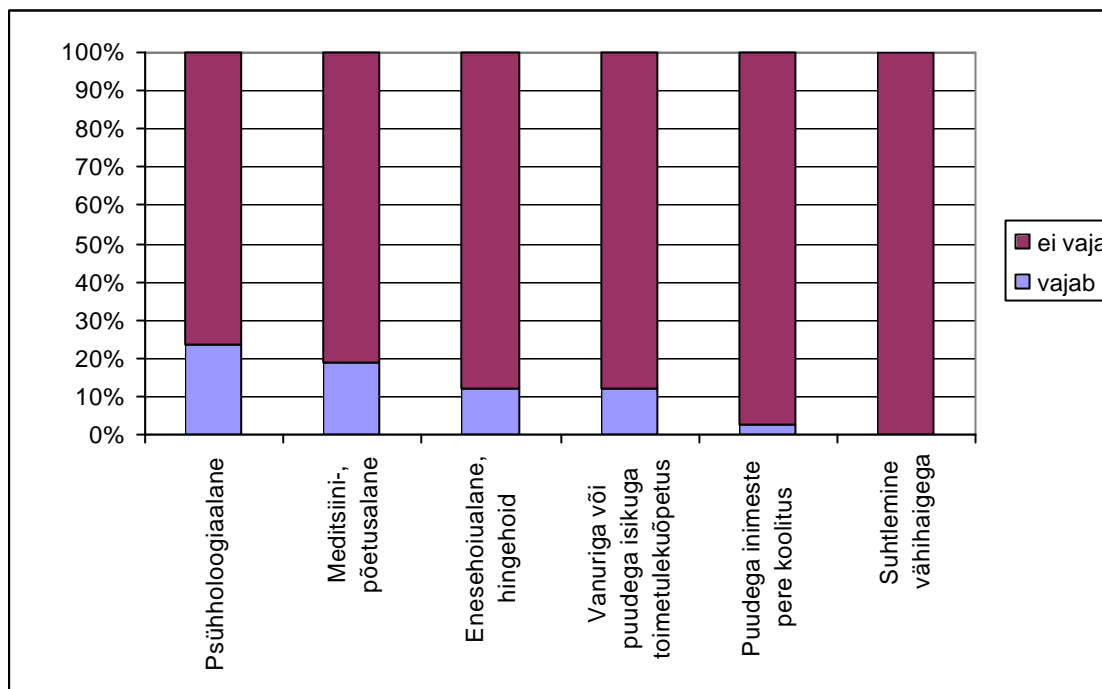
Kõige enam vajati meditsiini- ja põetusalast koolitust (k.a lamaja haige hooldamine), mida märgiti 28-l korral ja see moodustas 33 protsenti kõigist koolitussoovidest, järgnes psühholoogiaalane koolitus 24 soovi ja 28 protsendiga.

Kuigi koolitust suhtlemisel vähihaigega vajab väga konkreetne hulk hooldajaid, on seoses vähihaiguse suhteliselt suure osakaaluga ka sellealase koolituse vajadus suhteliselt suur, mis tingiski selle väljatoomise eraldi koolituse liigina. Võrreldes teiste koolituse liikide vajadusega on selle liigi vajadus siiski võrdselt puudega inimeste pere koolituse vajadusega väike – kumbki moodustas 6% kõigist koolitussoovidest.

Koolituse soovijaid oli enim alla 45-aastaste hooldajate ja kõige vähem üle 65-aastaste hooldajate seas.

Erinevat liiki koolituse vajadust iseloomustab järgnev joonis.

Joonis 38. Erinevat liiki koolituse vajadus

Koolituse vajadus oli suurim meditsiini- ja põetusalase koolituse osas – 14% vastanutest vajab ja 86% ei vajanud seda. Järgnes psühholoogiaalane koolitus, mida vajab 12% ja ei vajanud 88% vastanute üldarvust.

IV Lisatähelepanekuid

1. Hooldamisega tegeletakse seetõttu, et ei jätku raha eaka hooldekodusse paigutamiseks (seda nimetas 6 vastanut);
2. Hooldatav vajaks taastusravi, haiglaravi, aeg-ajalt oleks vajalik eaka paigutamine hooldushaiglasse, mis on väga raske kohtade nappuse ja majanduslike võimaluste tõttu (seda märkis 11 vastanut);
3. Päevahoid, asendushooldaja kasutamise võimalus oleks paljudele vastanutele hädavajalik vaba aja saamiseks ja puhkuseks (seda märkis 17 vastanut);
4. Ei olda kursis sotsiaalabi süsteemiga – ei teata, kust saab infot põetamise, osutatavate teenuste, abivahendite, sotsiaalabi süsteemi kohta. Rõhutatakse koolituse ja nõustamise vajalikkust;
5. Leitakse, et on naeruväärne, et tööl käiv hooldaja ei saa hooldajatoetust, toetussummad on vastanute arvates väga väikesed. Hooldajatoetus võiks olla suurem või senist toetust tuleks maksta ka hooldajale, kes hooldab eakat töö kõrvalt (finantsprobleeme märkis 16 vastanut);
6. Kiidetakse Viljandimaal asuvat päevakodu “Inkeri”, kelle abil tullaakse hooldamisel tekkinud probleemidega toime, kes on alati vastu tulnud ja vajadusel abistanud (päevakodu “Inkeri” kiitis 4 vastajat);
7. Sotsiaalabi süsteemiga, perearstide tööga vanuri terviseprobleemide lahendamisel on võrdselt nii rahulolijaid kui ka rahulolematuid;
8. Kuigi paljud vastanud hindasid eaka hooldamist kui paratamatut kohustust lähedase vastu nii füüsiliselt kui ka vaimselt raskeks, rõhutades eriti psühholoogilist koormust, olid osad hooldajad rahul ja märkisid, et suhe hooldatavaga on väga hea.

Kokkuvõte

Kokku vastas küsitlusele 207 eakat hooldatavat ja nende hooldajat.

Küsitlusele vastanud eakate hooldajatest olid enamus naised. Ka hooldatavatest oli enamik naisi. Põhjuseks on ilmselt see, et ankeetide täitjana on naised reeglina kohusetundlikumad ning naised moodustavad Eesti rahvastikust ligi 54 protsenti (vanemates vanusgruppides on see osakaal veelgi suurem).

Rahvustest oli nii hooldajate kui hooldatavate seas peaaegu 90 protsenti eestlasi. Viljandimaa oli elukohaks nii 106 küsitletud hooldajale kui ka hooldatavale. Lääne-Virumaal elas 101 hooldatavat ja hooldajat. Seega saab järeldada, et nii hooldaja kui ka hooldatav elavad üldjuhul ühes maakonnas.

Tähelepanuväärne on seegi, et küsitlusele vastanud hooldajate ja hooldatavate seas oli meeste keskmine vanus 3-4 aastat madalam kui naiste keskmine vanus ning üldjuhul olid hooldajad vanus 15-20 aastat hooldatavatest nooremad.

Küsitlusele vastanud hooldajatest oli keskharidus või lõpetamata kõrgharidus peaaegu 60-1 protsendil. Hooldatavate haridustase oli enamasti madalam - peaaegu pooltel ei küündinud see keskhariduseni. Seega võib täheldada, et hooldajad on üldjuhul parema haridustasemega (eriti pensionieelikuist hooldajad).

Enamasti hindasid hooldajad oma hooldatavate tervist rahuldavaks või heaks. Nooremad hooldajad ja ka naissoost hooldajad hindasid enda hooldatavate tervist üldjuhul paremaks kui vanemad hooldajad või mehed.

Küsitlusele vastanud eakate ja puudega isikute **hooldajatest üle 75 protsendi olid eaka pereliikmed** ning peaaegu üks kolmandik hooldajatest hooldas töö kõrvalt. Enamasti on hooldaja hooldatava sugulane või pere liige kes ei tööta.

Hooldajal kulub eaka hooldamiseks päevas üle 3 tunni.

Hooldaja majanduslik olukord on olnud enamasti rahuldav.

Hooldamise eest saavad hooldajad tasu järgnevalt: 40% vastanutest sai hooldaja toetust, 11%-le tasus hooldamise eest kohalik omavalitsus, 40%-i tegi vabatahtlikku tööd ning 2%-le hooldajatest tasus hooldatav ise töö eest. Seega hooldaja hooldab vabatahtlikult ning teeb tasuta tööd või saab hooldaja toetust.

Kokku loetlesid 207 küsitletud eakat hooldatavat 243 elu jooksul peetud ametit. Seega pidas küsitletu elu jooksul keskmiselt 1,2 ametit. Ülekaalus on elu jooksul peetud ametite seas liht- ja oskustöö (umbes 72 protsenti).

Küsitletud eakate hooldatavate füüsiline seisund rahuldav ning hooldatava vaimne seisund ergas. Siiski esines erinevaid vaimse tervisega seotud probleeme üle viiekümnel protsendil küsitletutest. Saab järeldada, et reeglina on mälulüngad ning ka muud vaimsed häired just vanematel inimestel. Tähelepanuväärne on seegi, et umbes pooltel naistel on vaimne seisund ergas, meestest aga ainult ühel kolmandikul vastanutest.

Küsitlusele vastanud hooldatavate liikumisvõime on enamasti vaevaline (umbes 50-l protsendil). Iseseisvalt liigub ainult üks kolmandik. Mida vanemad on hooldatavad, seda rohkem on neil probleeme iseseisvalt liikumisega.

Hooldatavate majanduslik olukord oli peamiselt rahuldav. Hästi tuleb toime ainult kuus protsenti küsimusele vastanud eakast hooldatavast. Märkatav on, et **meeste seas on eluga vaevalisest toime tulevate osakaal suurem kui naistel.** Võib järeldada, et naiste majanduslik olukord on parem kui meestel.

Enamus vastanutest elas korteris. Mehi elas enam oma majas ja vähem korteris. Vene rahvusest hooldatavaid elas korteris tunduvalt rohkem.

Enamus hooldatavatest elas ahiküttega elamispinnal – eesti rahvusest hooldatavatest valdav osa, vene rahvusest hooldatavatest alla poole.

Pesemisel oli valdavaks vanni kasutamine. Üle veerandi vastanutest pidi end pesema kausis, paljude elukohtades puudus kanalisatsioon, pesemiseks tuli vett soojendada pliidil.

Kõige enam vajati abi toidu valmistamisel, pesemisel ja õues liikumisel. Põhiosa abistamist vajavatest isikutest olid üle 65-aastased.

Kohalikult omavalitsuselt sai sotsiaalteenuseid vaid väga väike osa hooldatavatest. Enamasti saadi soodushinnaga ravimeid ja invavahendeid. Märkimist väärib hooldustöötaja abi.

Üle poole vastanutest vajab sotsiaalteenuseid. Kõige enam vajati transporditeenust, soodushinnaga ravimeid ja invavahendeid ning koduhooldajat, asendushooldajat ning päevahoidu.

Uueks teenuse liigiks, mida kohalik omavalitsus veel vastanutele osutanud ei ole, kuid mille järele on vajadus, on **arsti- ja õendusabi ning põetusalane teenus.**

Selgus, et kõigi teenusterühmade osas on vajadus juba osutatud teenuste mahust suurem.

Enamikul vastanutest olid suhted lähisugulastega head või väga head. Kõrgemalt hindasid oma suhteid lähisugulastega naissoost ja vene rahvusest vastanud.

Abivahendeid kasutas vaid veerand vastanutest, enamus nendest olid üle 65-aastased. Kõige enam kasutati tavalist keppi käimiseks. Tähtsuset järgmised olid kargud ja tugiraam ning tugikäru.

Lisaks juba olemasolevatele ei vajanud enamus vastanutest täiendavaid abivahendeid. Kõige enam vajati ratastooli. Juba kasutusel olevast abivahenditest oli suurem nõudlus ratastooli ja spetsiaalse (reguleeritava) voodi järele. Suhteliselt palju vajati ka tugiraami ja –käru.

Enamik kasutatavatest ja täiendavalt vajatavatest abivahenditest on vajalikud liikumise võimalikuks tegemiseks või kergendamiseks, aga samuti ka voodihaige hooldamise kergendamiseks ning nägemis- ja kuulmispuude leevendamiseks.

Enamus vastanutest oli viibinud haiglas ning selle põhilisteks põhjusteks olid südame- ja veresoonkonna haigused (insult ja infarkt), operatsioonid ning ravi. Haiguste seas esines kõige enam südame- ja veresoonkonna haigusi, liigese- ja selgroohaigusi ning vähki.

Organiseeritud **koolitust kursuste ja õppepäevade näol olid saanud väga vähesed**. Ligi veerand hooldajatest oli end ise täiendanud vastavat kirjandust lugedes, mõned olid saanud hooldamisalaseid teadmisi seoses tööga või omasid vastavat haridust. **Kõige enam vajati meditsiini- ja põetusalast, samuti psühholoogiaalast koolitust.**

Ligi pooltel hooldajatel esines töös eakatega üks või mitu probleemi. **Kõige suuremaks probleemiks oli vaba aja ning puhkamisvõimaluse puudumine.** Oluliseks peeti vähest finantseeritust ja **info puudumisest sotsiaalteenuste, abivahendite ja koolitusvõimaluste kohta.**

Tulevikunägemus

See oli kokkuvõtte kahes maakonnas – Viljandimaal ja Lääne-Virumaal - korraldatud päevakeskuste tegevuspiirkonnas elavate omastehooldajate küsitlusest. Vaatluse all oli 207 hooldatavat. Kuna küsitleti neid nimesi, kes on ise pensioniealised või kes hooldavad pensioniealisi, siis võib järeldada, et ka Eestis on kodudes hooldatavate või põetatavate inimeste arv üpris suur (Soomes oli see 300 000).

Kuna kahes, suhteliselt erineva maakonna vastanute vastustes suuri erinevusi ei esinenud (v.a. toetuste määramine), võib järeldada, et toodi välja need probleemid, mis Eesti omastehooldajatel on.

Eeltoodust tulenevalt võib öelda, et omastehooldaja töö ka Eestis on sageli väga siduv. Hooldaja toetamine on ennetav töö, see aitab ära hoida tema läbipõlemist või haigestumist. Kui eaka või raske haige hooldamine kestab päevast päeva ja kuust kuusse hooldaja omal jõul ja ilma vähemagi kõrvalise abita, võib ühel päeval hooldaja jõud lihtsalt lõppeda ning ta vajab ise põetust või hooldust.

Äärmiselt vajalik on tugivõrgustiku loomine omastehooldajatele, et neil, kui on soov ja vajadus, oleks võimalik saada nõustamist, koolitust või abi oma lähikeskkonnast.

Viimastel aastatel on peaaegu kõigis maakondades jõudsalt arenenud eakate ja/või puuetega inimeste päevakeskuste võrgustik. Tegutseb rohkem kui 80 päevakeskust. Päevakeskuste juhtidel on koostöö sotsiaaltöötajate ja perearstidega. Päevakeskuste juures tegutseb juba päris palju haritud ja koolitatud spetsialiste, viiakse läbi palju huvitavaid üritusi, kus saadakse huvitavat ning vajalikku informatsiooni. Päevakeskuste juurde hakkab kogunema inimesi, kes hea meelega teevad vabatahtlikku tööd (tublimad eakad ja ka noored, keda huvitab teiste inimeste aitamine). **Seda kõike tuleb lihtsalt oskuslikult ära kasutada. Päevakeskuste tegevusvaldkonda peaks kuuluma ka omastehooldajate nõustamine, nende kaasamine ühisüritustesse, ringide töösse.** Päevakeskuste vabatahtlikud või omavalitsuste poolt palgatud hooldustöötajad võiksid võimaldada vaba päeva või osutada muud abi.

Omastehooldajad teevad väga olulist tööd ning neile oleks suur toetus juba see, kui nende panust märgatakse ja tunnustatakse.

Meie päevakeskustel on juba huvitavaid kogemusi, mida võiks teistele jagada. Vanurite Eneseabi ja Nõustamisühingu Poska Keskusel on olnud juba peaaegu aastane koostöö vanavanematega, kes on tulnud võtta hooldada oma lapselapsed (vanemad surnud või neilt on vanemlikud õigused ära võetud). Koos on korraldatud mitmeid huvitavaid üritusi, mis on rõõmu pakkunud nii ürituse korraldajatele, vanaemadele ja vanaisadele kui ka nende lastelastele.

Hooldajad Viljandimaalt kiitsid päevakodu „Inkeri“ personali, kes on olnud alati abivalmis. Kindlasti on veel ka teisi päevakeskusi, kus ollakse võimelised omastehooldajaid toetama.

Märka inimest enda kõrval! Aidates teisi aitad iseennast!